

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF AAN DE WESTERRING TE OUDENAARDE (PROV. OOST-VLAANDEREN)

VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 688

Rapport opgemaakt door: Anna De Rijck

Kontichsesteenweg 38

2630 Aartselaar

april 2018

Dossiernr. 23807.R.01

Projectcode OE: 2018C268

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief aan de Westerring te Oudenaarde (provincie Oost-Vlaanderen)

Auteur

Anna De Rijck

Projectnummer

- 23807.R.01 (intern)
- 2018C268 (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en Datum

Aartselaar, april 2018

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 688

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
Versie	Datum	Status
v0	April 2018	Interne draft
v1	April 2018	Externe draft / definitieve versie
V2	April 2018	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Anouk Van der Kelen
Business Unit Manager	Toon Moeskops
Kwaliteitscontrole	Anouk Van der Kelen
Director	Patrick Hambach

INHOUD

1	Inleiding.....	6
1.1	Thesaurus	6
1.2	Administratieve gegevens.....	6
1.3	Doel van het onderzoek.....	7
1.4	Aanleiding van het onderzoek	7
1.5	Afbakening onderzoeksgebied.....	7
1.6	Onderzoeksstrategie.....	8
2	Aard van de bedreiging	9
2.1	Huidige situatie.....	9
2.2	Toekomstige situatie	9
3	Assessmentrapport: landschappelijke analyse	15
3.1	Topografische situering	15
3.2	Bodemkundige situering.....	18
4	Assessmentrapport: archeologische voorkennis	21
4.1	Historisch kader.....	22
4.2	Inventarissen onroerend erfgoed	24
4.3	Centrale archeologische inventaris (CAI)	25
4.4	Recent archeologisch onderzoek.....	27
4.5	Cartografische Bronnen.....	28
4.6	Recente landschapsveranderingen.....	36
5	Besluit.....	37
5.1	Interpretatie en datering	37
5.2	Inschatting potentieel tot kennisvermeerdering	38
5.3	Samenvatting.....	39
6	Kwaliteitscontrole en ondertekening.....	40
7	Bibliografie	41

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Detail Grootchalig Referentie Bestand met aanduiding studiegebied.....	8
Figuur 2: Overzicht – Huidige situatie. Orthofotomozaïek (middenschalige winteropnamen, kleur) met aanduiding studiegebied	9
Figuur 3: Overzichtstabel van de geplande ingrepen (initiatiefnemer, 2018)	10
Figuur 4: Nieuwe situatie (kleur) versus bestaande bebouwing in het noorden (initiatiefnemer, 2018)	11
Figuur 5: Bouwplan van de gecompartmenteerde loods (Initiatiefnemer, 2018)	12
Figuur 6: Snede A-B van oost naar west (links) en C-D van noord naar zuid (rechts) (initiatiefnemer, 2018)	13
Figuur 7: Funderings- (zwart) en rioleringsplan (blauw) (Initiatiefnemer, 2018)	14
Figuur 8: Topografische kaarten met aanduiding van het studiegebied	15
.....	16
Figuur 9: Hoogteprofiel van noordwest naar zuidoost (bron: Geopunt, 2018).....	16
Figuur 10: Orthofoto met aanduiding van de locatie van het NW-ZO hoogteprofiel.....	16
Figuur 11: Aanduiding van het onderzoeksgebied op het Digitale Hoogte Model.....	17
Figuur 12: Hillshade met aanduiding van het onderzoeksgebied.....	17
Figuur 13: Bodemkaart met onderzoeksgebied.....	18
Figuur 15: Gedigitaliseerde quartairgeologische kaart (1:200000) met aanduiding van het onderzoeksgebied.....	19
Figuur 14: Quartairgeologische sequentie ter hoogte van het studiegebied (type 3) (bron: Geopunt 2018)	19
Figuur 16: Gedigitaliseerde tertiairgeologische kaart (1:50000) met aanduiding van het onderzoeksgebied.....	20
Figuur 17: Tabel met geraadpleegde bronnen (ABO nv, 2018)	21
Figuur 18: Overzicht van de troepenbewegingen (met de geallieerden in het blauw en franse-troepen in het rood).....	23
Figuur 19: Plan de la bataille proche d’Oudenaarde, bij Oudenaarden, voorgevallen den 11 july 1708	23
Figuur 20: Weergave van de locaties met gekende waarden uit de Inventaris Onroerend Erfgoed.....	24
Figuur 21: Overzicht met de locaties van de CAI meldingen binnen een straal van ongeveer 1km (CAI meldingen december 2017)	25
Figuur 22: Overzichtstabel CAI binnen een straal van ongeveer 1km	25
Figuur 23: Omgeving van het studiegebied op de Villaretkaart	29
Figuur 24: Omgeving van het studiegebied op de Ferrariskaart (1771-1777).....	30
Figuur 25: Overzichtskaart - Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied	31
Figuur 26: Overzichtskaart - Vandermaelenkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied .	32
Figuur 27: Overzichtskaart - Popp-kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied	33
Figuur 28: Topografische kaart uit 1939 met indicatie van plangebied	34
Figuur 29: Topografische kaart uit 1969 met indicatie van plangebied	35
Figuur 30: Topografische kaart uit 1981 met plangebied.....	35
Figuur 31: Orthofoto uit 1971	36
Figuur 32: Orthofoto uit 1979-1990.....	36
Figuur 33: CAI-waarden op Digitaal Hoogte Model	37

1 INLEIDING

1.1 THESAURUS

Bureauonderzoek, Oudenaarde, industrieterrein, metaaldetectie, Slag bij Oudenaarde

1.2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2018C268
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	ABO nv
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2017/00167
Naam + adres onderzoeksgebied	
- Straat + nr:	Westerring 27
- Postcode:	9700
- Gemeente:	Oudenaarde
- Land:	België
Lambertcoördinaten (EPSG:31370)	xMin,yMin 96210.8,172964.36 xMax,yMax 96422.5,173173.37
Kadaster	
- Gemeente:	Oudenaarde
- Afdeling:	2
- Sectie:	B
- Percelen:	639S3, 639H4
Onderzoekstermijn	April 2018

Rapport opgemaakt door: Anna De Rijck

Kontichsesteenweg 38
2630 Aartselaar

april 2018

Dossiernr. 23807.R.01

Projectcode OE: 2018C268

1.3 DOEL VAN HET ONDERZOEK

Het doel van de archeologienota is nagaan in hoeverre het archeologisch archief dat potentieel aanwezig is op een terrein is bedreigd door een nakende ingreep in de bodem. Het onderzoek heeft drie objectieven. Ten eerste wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van de site. Daarnaast wordt nagegaan welke bewaring we kunnen verwachten van deze archeologische resten. Ten derde wordt nagegaan wat de impact van de geplande ingreep in de bodem zal zijn op deze resten.

De gegevens voor deze analyse worden gehaald uit bestaande en ontsloten landschappelijke, bouwkundige en archeologische inventarissen en kaarten in combinatie met de plannen geleverd door de opdrachtgever. Op basis van de resultaten van dit onderzoek zal een advies worden geformuleerd voor eventueel archeologisch vervolgonderzoek; *in situ* bewaring of vrijgave van het terrein.

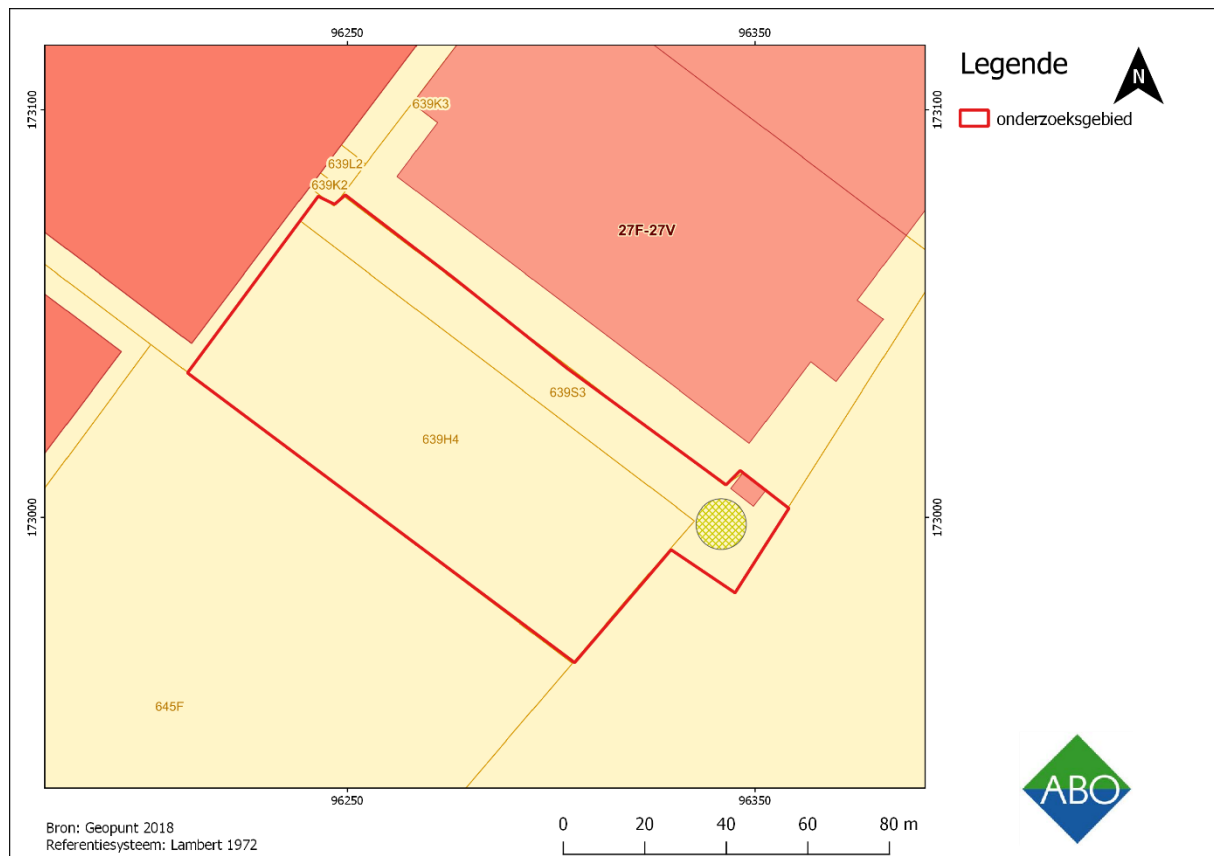
1.4 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK

Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de initiatiefnemer naar aanleiding van de geplande bouw van een loods en aanleg van een wasplaats en betonverharding. Tevens zal een watertank worden gesloopt.

Doordat de oppervlakte van de percelen waarop deze ingreep betrekking heeft de grens van 3.000m² overschrijdt en de ingreep in de bodem de grens van 5.000m² overschrijdt binnen een industriële zone, moet er in het kader van het nieuwe Onroerend Erfgoeddecreet voorafgaand aan een bouwvergunning, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet).

1.5 AFBAKENING ONDERZOEKSGBIED

Het studiegebied bevindt zich ter hoogte van het bedrijventerrein Bruwaan aan de Westerring 27i te Oudenaarde. Het gaat om de percelen 639S3 en 639H4 (afdeling 2, sectie B). De grootte van het plangebied bedraagt ca 7.300m².

Figuur 1: Detail Grootchalig Referentie Bestand met aanduiding studiegebied

1.6 ONDERZOEKSSTRATEGIE

Volgende twee stappen worden ondernomen om een archeologisch verwachtingsprofiel op te stellen:

- 1) Een analyse van de bestaande en ontsloten landschappelijke gegevens plaatst het studiegebied in een breder landschappelijk kader (hfst. 3). Hiervoor werden zowel kaartmateriaal als literaire bronnen geconsulteerd.
- 2) Een analyse van de bestaande en ontsloten historische en archeologische gegevens geven inzicht in het archeologisch potentieel van het studiegebied (hfst. 4). Hierbij werden voornamelijk de inventaris onroerend erfgoed en historische kaarten geraadpleegd.

Het archeologisch verwachtingsprofiel wordt vervolgens geconfronteerd met de aard van de geplande werken teneinde de impact van deze werken te bepalen en een advies te formuleren.

2 AARD VAN DE BEDREIGING

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het huidige terrein bevindt zich ten zuiden en oosten van enkele bedrijfsgebouwen en is onbebouwd. Ten oosten en noordoosten van het plangebied bevindt zich de begraafplaats van Oudenaarde. In het oosten van het terrein bevindt zich een watertank die ca 1m diep gaat. Net ten noorden ervan komt een elektriciteitscabine voor. De zuidzijde van het onderzoeksgebied is afgeboord met een bomenrij.

Figuur 2: Overzicht – Huidige situatie. Orthofotomosaïek (middenschalige winteropnamen, kleur) met aanduiding studiegebied

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

De watertank die zich in het oosten van het plangebied bevindt wordt gesloopt. Er wordt een loods van 10m hoog opgetrokken, bestaande uit 7 compartimenten waarvan 6 van 498m² en 1 van 1005m². De loods wordt gefundeerd met funderingsvoeten tot 1,5m diep en plaatselijk aan de oostzijde onderkelderd tot 3,5m diep. Ten noorden en westen van de loods wordt betonverharding, waterdoorlatende grasdallen en een wasplaats die afwatert via slib- en zandvang naar de riolering voorzien. Verder worden eveneens aan de noord zijde verschillende infiltratievoorzieningen, regenwatertanks en septische putten voorzien. Rondom rond wordt aan de west-, oost- en zuidzijde een groenzone inclusief haag ingepland.

De meeste ingrepen in de bodem gaan maximum 1m diep met uitzondering van de septische putten, regenwatertank en plaatselijke onderkeldering. Onderstaande tabel geeft de aard, oppervlakte en diepte van alle geplande bodemingrepen weer. De weergegeven bouwplannen zijn omwille van de leesbaarheid ook toegevoegd in de bijlage.

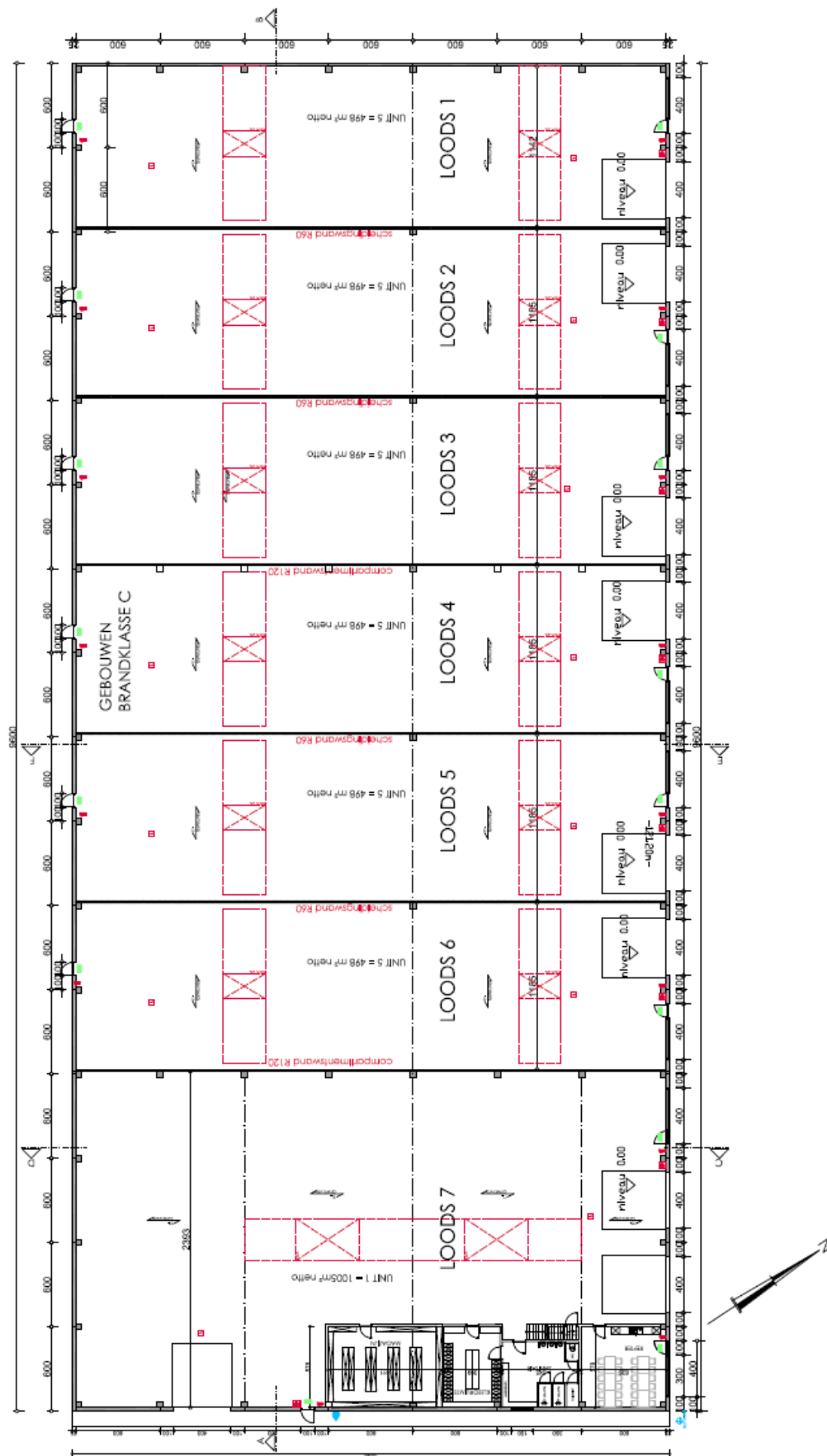
De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt 7.314m².

Omschrijving	Aard ingreep	Oppervlakte (m²)	Diepte (-mMv)
Watertank	sloop	120	1
Betonverharding	aanleg	1.420	0,5
Septische putten	aanleg	14	2,5
Infiltratievoorzieningen	aanleg	165	1,2
Regenwatertank	aanleg	55	3,2
Wasplaats	aanleg	160	0,5
Loods	aanleg	4.080 Waarvan kelder 120	1,5 3,5
Grasdallen	aanleg	450	0,5
Groenzone	aanleg	1370	0

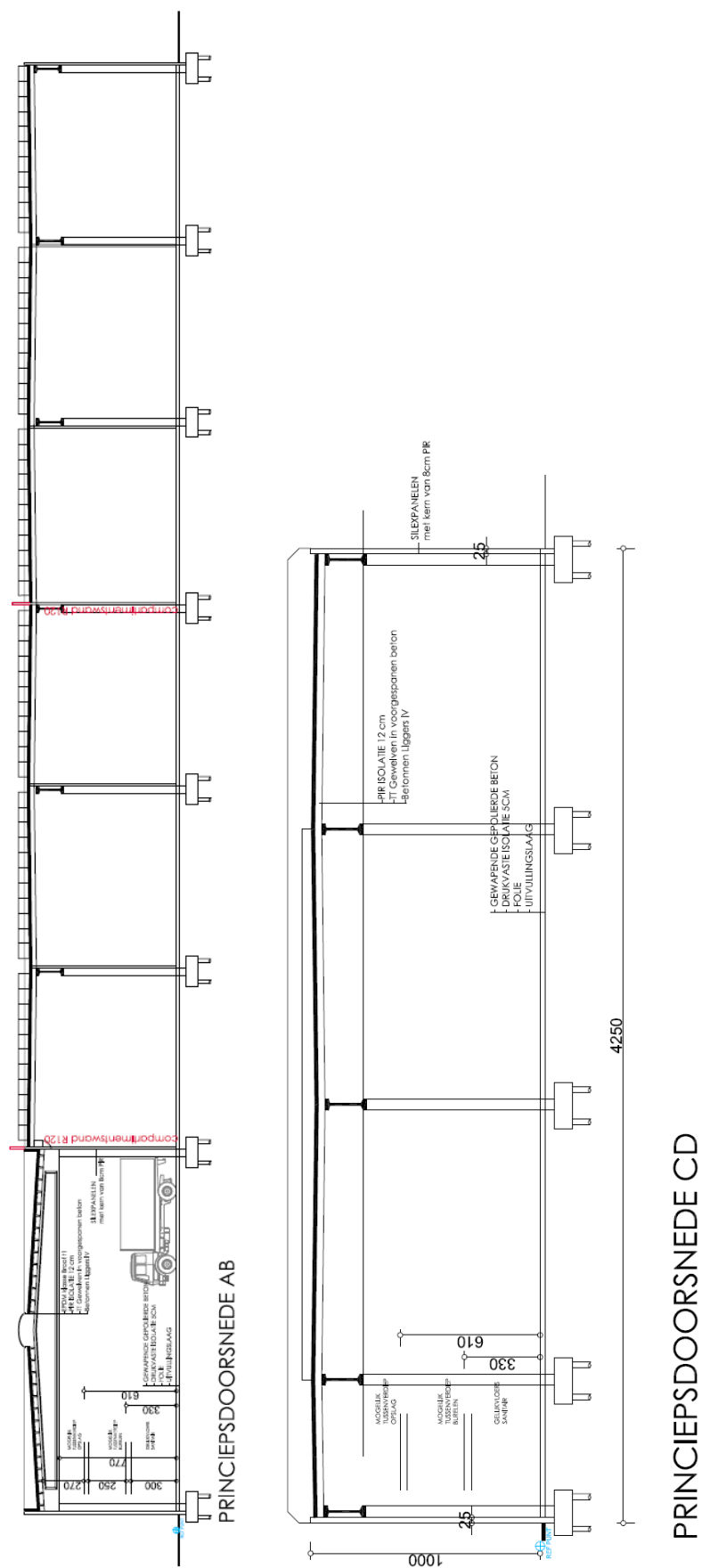
Figuur 3: Overzichtstabel van de geplande ingrepen (initiatiefnemer, 2018)

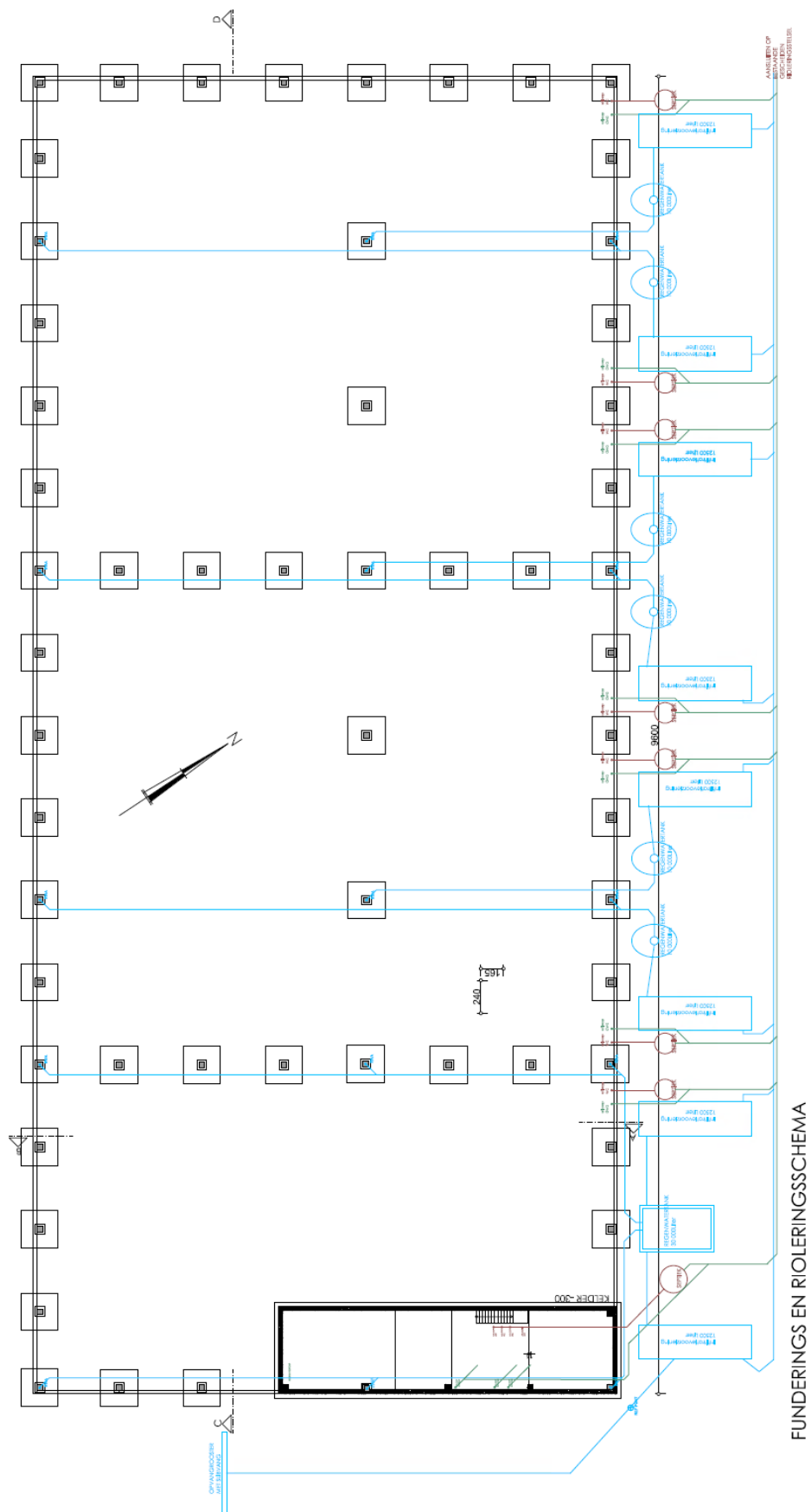
Figuur 4: Nieuwe situatie (kleur) versus bestaande bebouwing in het noorden (initiatiefnemer, 2018)

Figuur 5: Bouwplan van de gecompartmenteerde loods (Initiatiefnemer, 2018)

Figuur 6: Snede A-B van oost naar west (links) en C-D van noord naar zuid (rechts) (initiatiefnemer, 2018)

Figuur 7: Funderings- (zwart) en rioleringsplan (blauw) (Initiatiefnemer, 2018)

3 ASSESSMENTRAPPORT: LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE

3.1 TOPOGRAFISCHE SITUERING

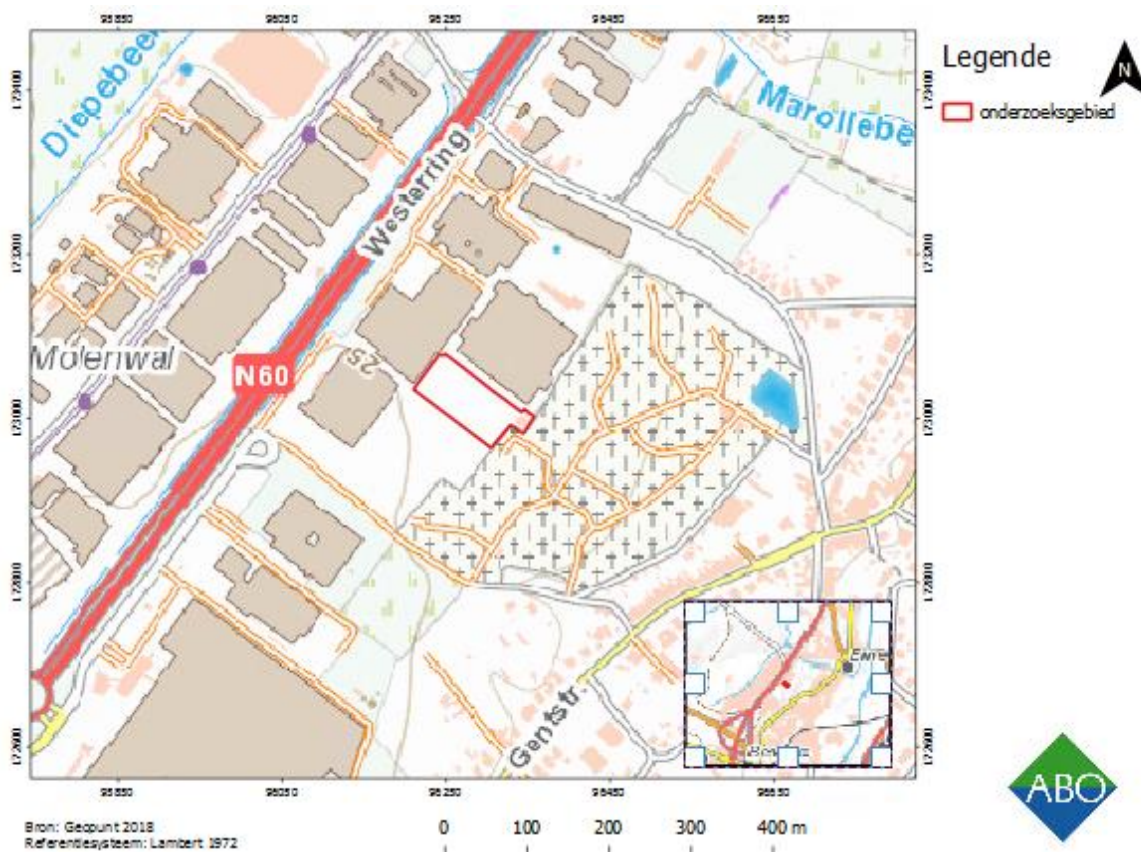
3.1.1 TOPOGRAFIE

Het studiegebied is gelegen in Oudenaarde en meer bepaald tussen de Lindewijk in het noordwesten, Eine in het noordoosten, Industriepark De Bruwaan in het zuidwesten en Oliehoek in het zuidoosten. Het centrum van Oudenaarde ligt een tweetal kilometer ten zuidoosten van het plangebied. De Marollebeek/Diepe beek situeert zich ca 2600m ten noorden van het plangebied. Op anderhalve kilometer ten oosten komt de Schelde voor.

Aan weerskanten van de Westerring bevindt zich industrie. Ten westen van de Westerring komt nog heel wat landelijk gebied voor.

De stad Oudenaarde bevindt zich binnen de Vlaamse Ardennen. Het betreft een uitermate landelijke regio met een glooiend karakter. De zuidelijke grens van de Vlaamse Ardennen wordt gevormd door een heuvelrij tussen de Kluisberg in het westen en de Pottelberg in het oosten met een lengte van meer dan 15 kilometer. Enkele ervan zijn gekend als getuigenheuvels.

Verder ligt Oudenaarde op de kaart met de traditionele landschappen binnen de Scheldevallei.

Figuur 8: Topografische kaarten met aanduiding van het studiegebied

3.1.2 HOOGTEVERLOOP

Aan het Schelde-alluvium paalt de Pleistocene vallei met aan de oostzijde een vrij vlak en laag gebied waarvan de breedte 1 tot 2 kilometer kan bedragen en dat als Scheldeterras wordt aangeduid. De valleiwand gaat doorgaans taludvormig over naar het daarboven gelegen plateau. In het westen is de streilrand veel minder uitgesproken. De assymetrie van het Scheldedal komt terug in de dalen op het plateau van de Vlaamse Ardennen. Het plangebied bevindt zich op de westelijke zeer geleidelijke stijgende taludrand (zie DHM kaart in Figuur 11) op de overgang van Scheldevallei naar zuidwest-noordoost verlopende heuvelrug. Op de hillshadekaart zien we ook dat het plangebied gelegen is in een strook naast de Westerring die zich iets hoger bevindt dan de er ten oosten van voorkomende vlakke.

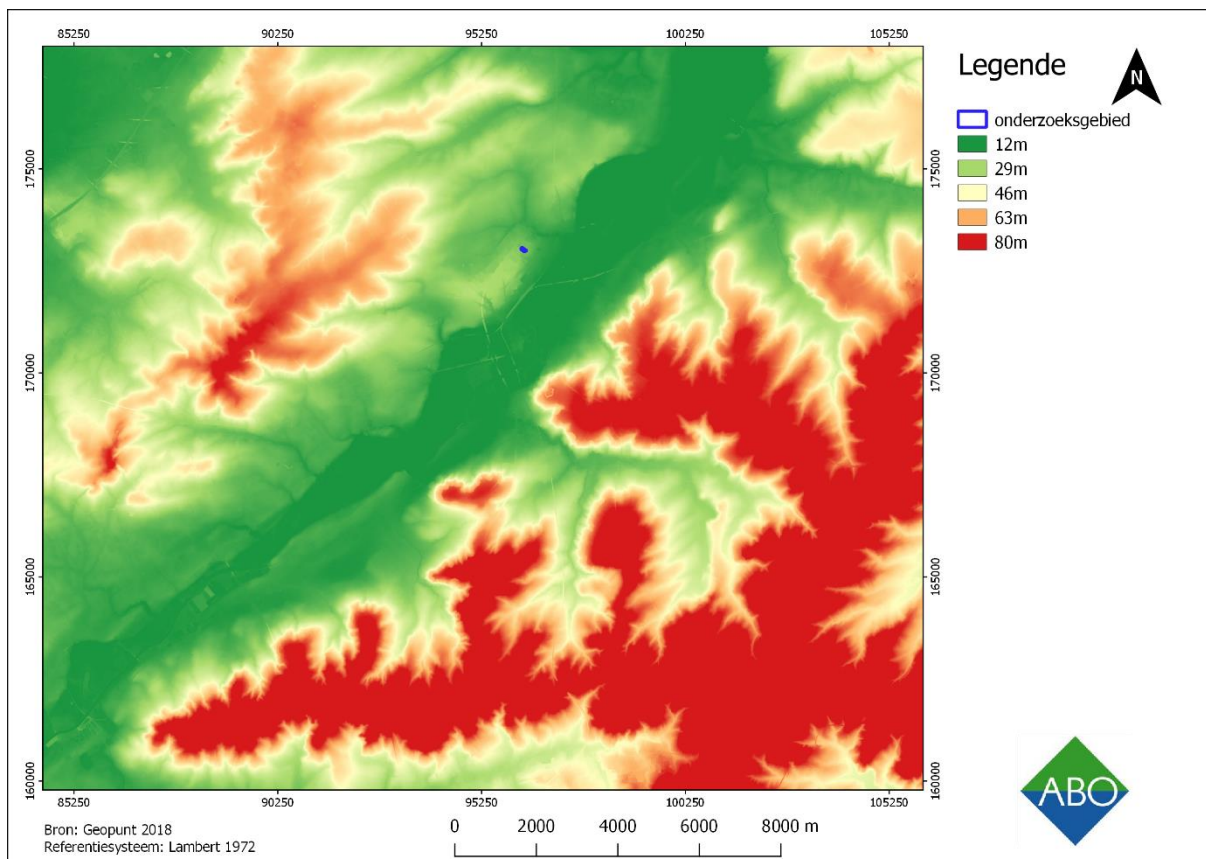
Het landschap ter hoogte van het studiegebied zelf is erg vlak en stijgt licht van 22,8m in het noordwesten naar 23,5m TAW in het zuidoosten. Tussen noordoost en zuidwest varieert het TAW-niveau binnen het plangebied slechts met 20cm. Op 2km ten noorden van het plangebied bevindt het plangebied zich op 26,8m en op 2km ten zuiden op 11,7m TAW.

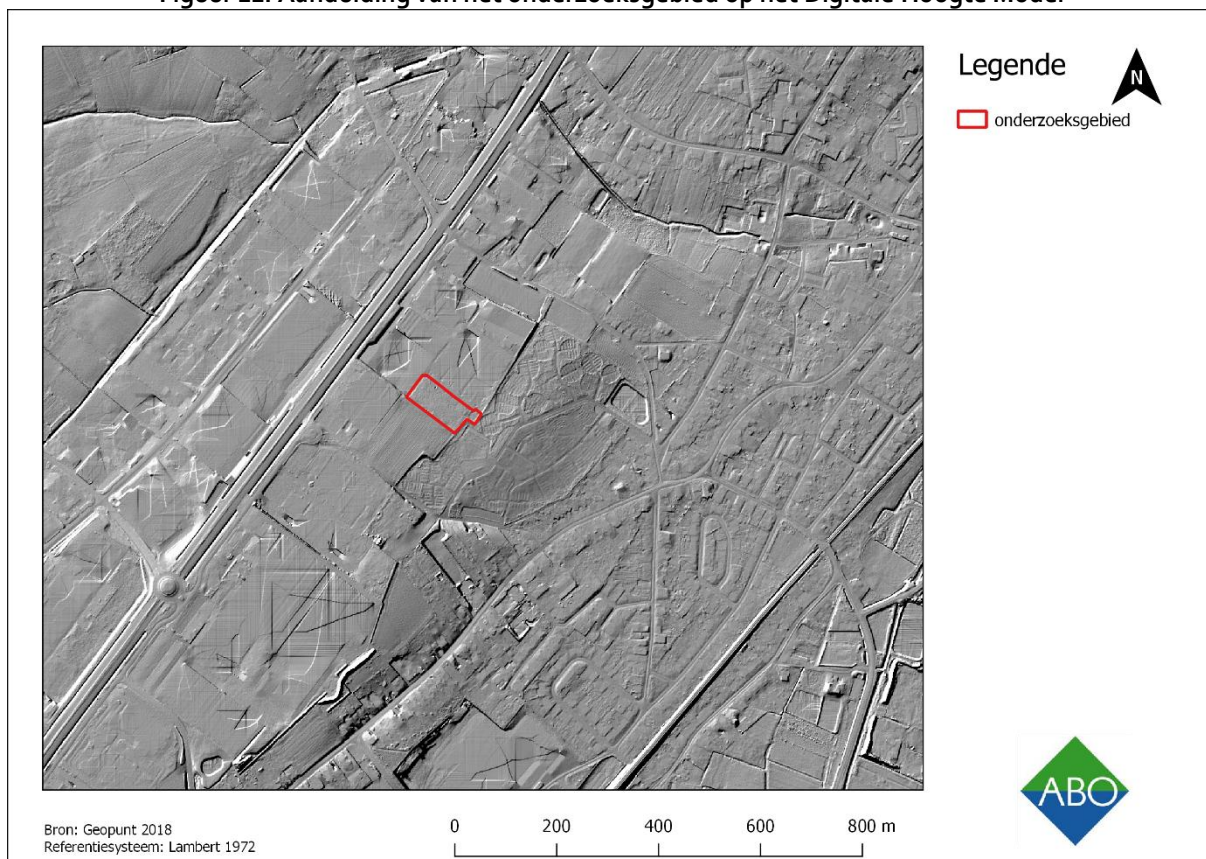
Figuur 9: Hoogteprofiel van noordwest naar zuidoost (bron: Geopunt, 2018)

Figuur 10: Orthofoto met aanduiding van de locatie van het NW-ZO hoogteprofiel

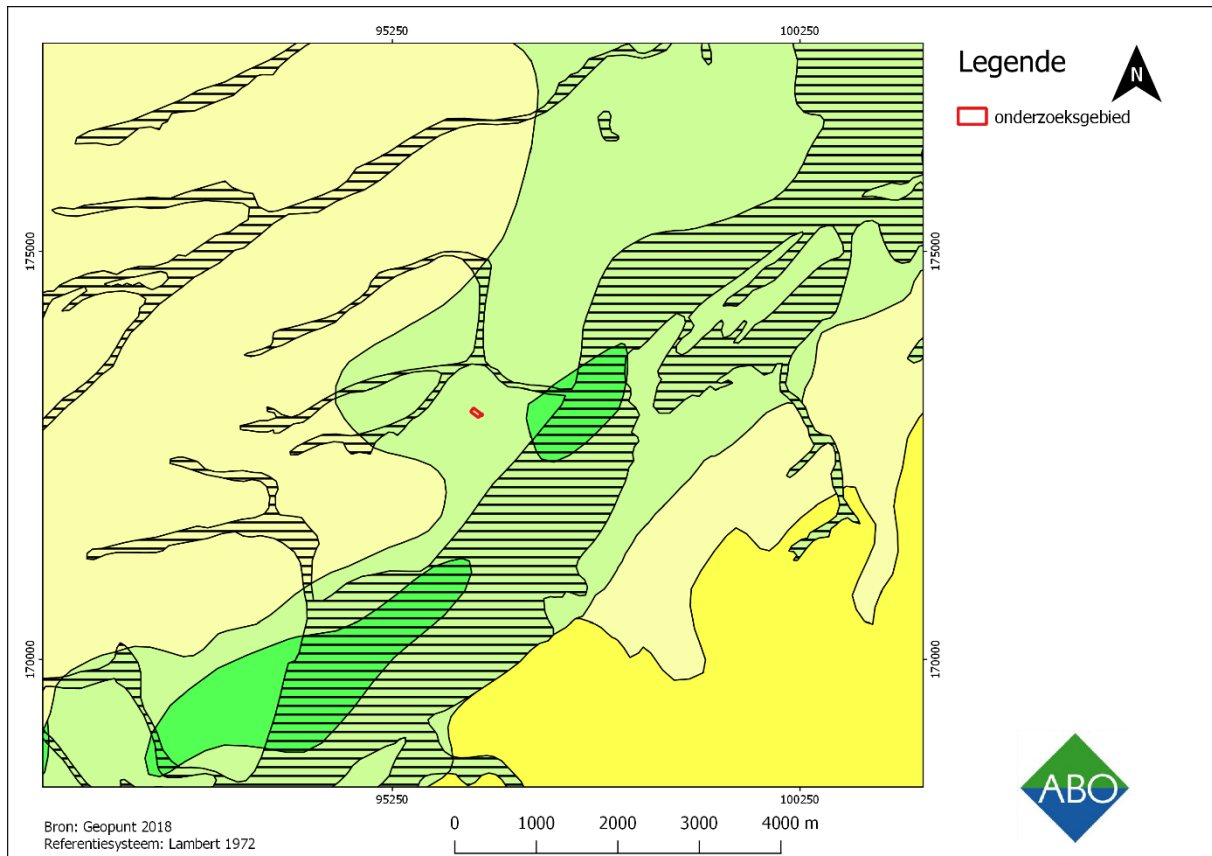
Figuur 11: Aanduiding van het onderzoeksgebied op het Digitale Hoogte Model

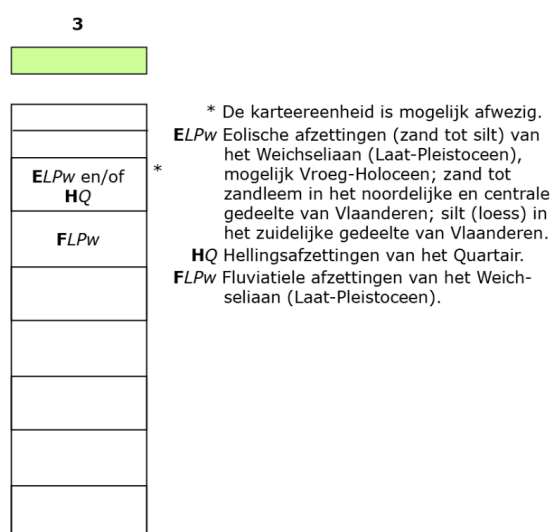
Figuur 12: Hillshade met aanduiding van het onderzoeksgebied

3.2.2 QUARTAIRGEOLOGISCHE KAART

Ter hoogte van het studiegebied en in de ruime omgeving komen eolische afzettingen uit het laat-Pleistoceen en/of hellingsafzettingen uit het Quartair bovenop fluviatiele afzettingen uit het laat-Pleistoceen (Scheldevallei) voor. Dit impliceert een mogelijke afdekking van het archeologisch niveau.

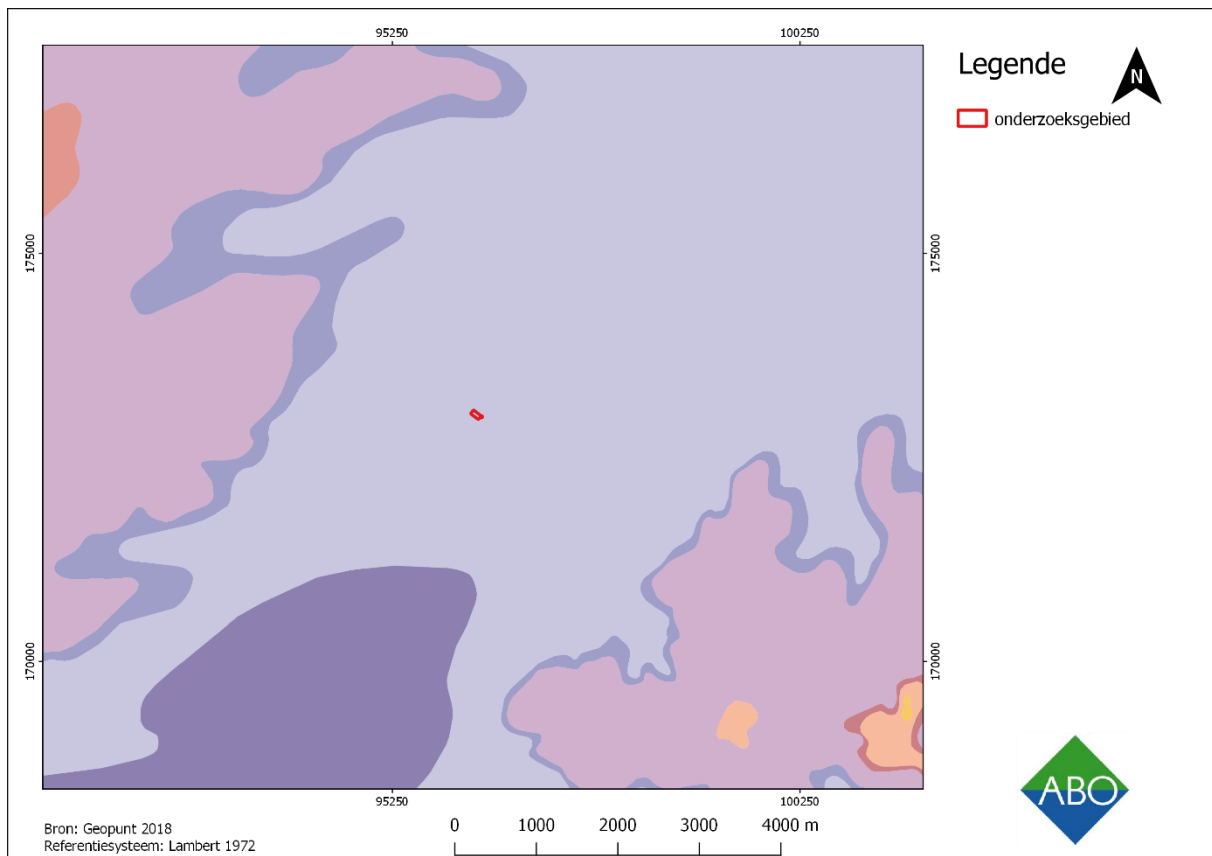
Figuur 14: Gedigitaliseerde quartairgeologische kaart (1:200000) met aanduiding van het onderzoeksgebied

Figuur 15: Quartairgeologische sequentie ter hoogte van het studiegebied (type 3) (bron: Geopunt 2018)

3.2.3 TERTIAIRGEOLOGISCHE KAART

De tertiaire geologische kaart plaatst het onderzoeksgebied in de afzettingen van de Formatie van Kortrijk, meer specifiek in het lid van Moen. Het lid van Moen is een heterogene, siltige tot zandige afzetting. Binnen de Scheldevallei betreft dit een erg siltige afzetting. De top bevat echter zandige tot siltige lagen van wisselende dikte. Er kunnen echter ook homogene kleilagen van enkele meters dik voorkomen. De gemiddelde dikte is 44 meter. De kleilagen komen eveneens voor in het lid van St. Maur en een onderscheid is niet altijd eenvoudig. In het lid van Moen bevinden zich ook fossielen (*Nummulites planulatus*).

Figuur 16: Gedigitaliseerde tertiairgeologische kaart (1:50000) met aanduiding van het onderzoeksgebied

4 ASSESSMENTRAPPORT: ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Geraadpleegde bronnen met betrekking tot archeologische voorkennis	Toelichting
Inventarissen	
Inventaris archeologische zone	Buiten archeologische zone
Landschapsatlas	Weinig relevant, cf 4.2
Inventaris bouwkundig erfgoed	Weinig relevant, cf 4.2
Beschermde monumenten	Weinig relevant, cf 4.2
Beschermde stads- en dorpsgezichten	Weinig relevant, cf 4.2
Centraal Archeologische Inventaris	Relevant, cf. 4.3
Inventaris historische stadskern	Buiten historische stadskern
Inventaris gebieden waar geen archeologie te verwachten valt (GGA)	Niet binnen GGA gelegen
Wereldoorlog relictten	Geen relictten in de buurt (< 1km)
Cartografische bronnen	
Villaretkaart (1745-1748)	Relevant, cf. 4.5.2
Frickxkaart (ca. 1745)	Niet relevant, niet gedetailleerd genoeg
Ferrariskaart (ca. 1771-1778)	Relevant, cf. 4.5.3
Atlas der Buurtwegen (ca. 1841)	Relevant, cf. 4.5.4
Vandermaelen kaarten (1846- 1854)	Relevant, cf. 4.5.5
Popp kaarten (1842-1879)	Relevant, cf. 4.5.6
Recentere topokaarten (1939-1969-1981)	Relevant, cf. 4.5.7
Ortholuchtfoto's	
Ortholuchtfoto 1979	Relevant, cf. 4.6
Ortholuchtfoto 1990	Relevant, cf. 4.6

Figuur 17: Tabel met geraadpleegde bronnen (ABO nv, 2018)

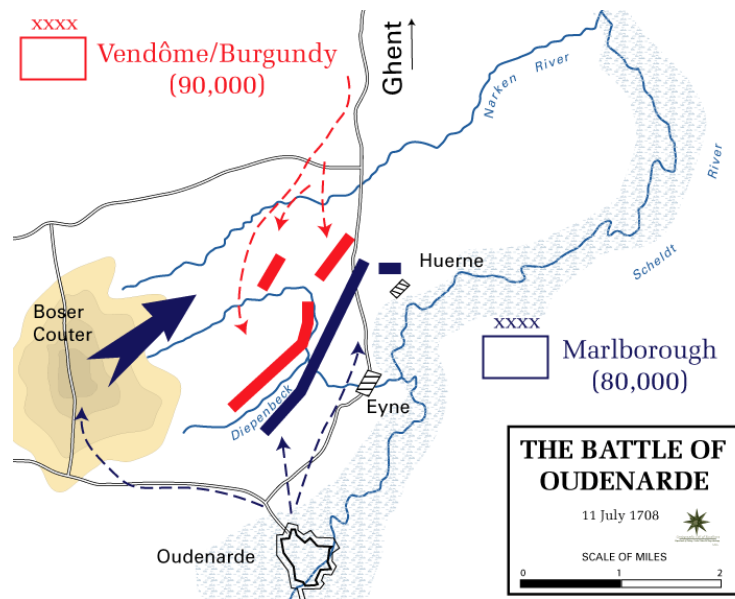
4.1 HISTORISCH KADER

De oude historische kern van Oudenaarde is gelegen op de linkeroever van de Schelde, op een lichte verhevenheid in de alluviale vlakte van de plaatselijk erg kronkelende rivier. Oudenaarde werd voor het eerst vermeld in 1038 als een Germaans toponiem voor 'oude weide', wat het vermoeden bevestigt dat de stad pas ontstaan zou zijn in 1050. Oudenaarde werd de vol-middeleeuwse vervanger van de gevallen vroeg-middeleeuwse *portus* van Ename. Omwille van de gunstige ligging aan de Schelde, groeide de stad snel en in de 12^e eeuw was er reeds een vesting met verschillende stadspoorten aanwezig. Deze versterkingen, die door Jan zonder Vrees in 1415-1416 op punt werden gesteld, zouden Oudenaarde haar typische vorm geven tot voorbij de 18^e eeuw. Oudenaarde of *turris Aldenardensis*, zoals het in het Latijn werd genoemd, groeide in de middeleeuwen uit tot een sterke nederzetting met een eigen kasteel dat in de 13^e eeuw werd opgericht. Hoewel de stad al een parochie was in de 11^e eeuw, duurde het nog 200 jaar voor er een grote kerk werd gebouwd. Toch was het religieuze leven zeer belangrijk en de nederzetting werd gedurende de 14^e eeuw gekenmerkt door talloze kloostergemeenschappen en een omvangrijk begijnhof. Op economisch vlak leefde Oudenaarde van een bloeiende wandtapijtenindustrie. Met de komst van Filips II in de 16^e eeuw kwam hier echter abrupt een einde aan. De stad maakte enkele moeilijke jaren mee en zag een sterke daling in bevolkingsaantallen. Na een periode van relatieve rust werd de stad in de 17^e eeuw overgenomen door de Fransen, waarna de stad bij de vrede van Aken in 1668 aan Frankrijk werd toegewezen. Net toen Oudenaarde alle tegenslagen te boven leek te komen werd de omgeving in 1708 het toneel voor de slag bij Oudenaarde (zie Figuur 20 en Figuur 21). Deze behelsde een confrontatie tussen Franse en Engels-Nederlandse troepen in navolging van de politieke broeihaard die ontstond na het overlijden van de Spaanse koning zonder troonopvolger Karel II. Het rijk kwam toen immers in handen van Filips van Anjou, kleinzoon van Lodewijk XIV. Een grote Europese crisis was het gevolg, want men vreesde het ontstaan van een Frans-Spaanse supermacht. Verschillende confrontaties werden toen met enorme legers uitgevochten. Het treffen bij Oudenaarde op 11 juli 1708 was één van de belangrijkste veldslagen. Het Franse leger verspeelde zijn kansen roemloos door tactische blunders en een slechte verstandhouding tussen de 2 hoofdbevelhebbers. In de daaropvolgende eeuwen werd de stad vooral getekend door zware gevechten in de wereldoorlogen. Bij schermutselingen in 1918 werden verschillende kerken zwaar beschadigd. Tijdens het interbellum werd echter een periode van bloei ingezet, waarbij nieuw aangelegde straten en huisjes de stad een gezicht moesten geven. Daarnaast werd de Schelde rechtgetrokken en verschillende bouwprojecten afgewerkt. In de 20^e eeuw groeide Oudenaarde snel door de fusie van maar liefst 13 omliggende gemeentes. De stad heeft op dit moment bijna 31.000 inwoners.¹

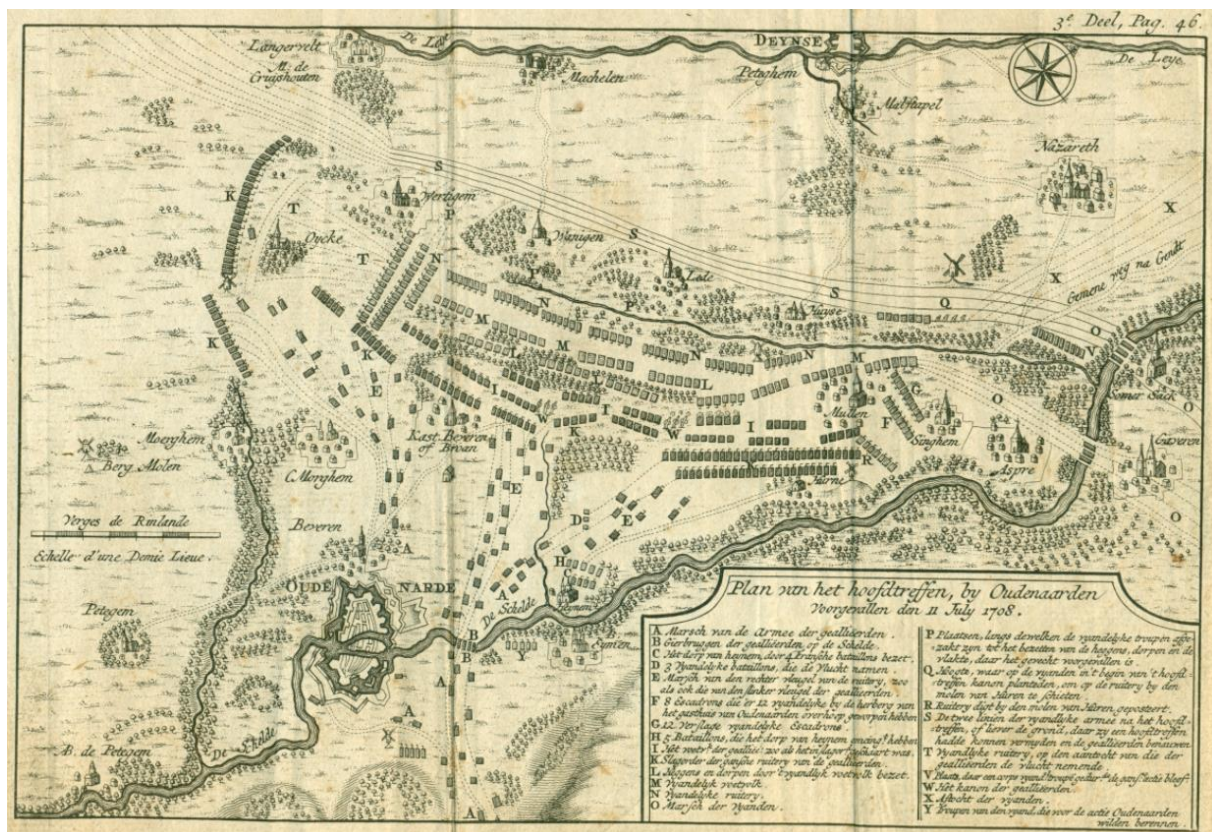
Gezien het plangebied zich in feite dicht bij het in het noordoosten gelegen Eine bevindt dan bij de stadskern van Oudenaarde wordt de historie van Eine hier ook kort weergegeven. De ontstaansgeschiedenis van Eine gaat minstens terug tot de 7^e eeuw. De benaming gaat terug op het voorgermaanse *Angina*, wat water betekent. Eine bevindt zich van oudsher op een van west naar oost uitspringende landtong. Ten noorden liep de Marollebeek die een ondiep valleitje vormde. In de volle middeleeuwen werd de ham kunstmatig ingericht tot een achtvormig omgracht gebied, een zogeheten mottekasteel. De kleine lus met de burcht die nog te herkennen was tot in de 17^e eeuw, bevindt zich vandaag de dag tussen de kerk en het station en wordt door de spoorweg doorsneden. De grote lus met de sint-Egidiuskerk en omringend kerkhof bleef bewaard, evenals de typische ovaalvormige aanleg van het dorpsplein. Het dorpscentrum was ten westen van het kerkareaal gelegen, op de overgang van het Schelde alluvium naar de lemige zandgronden. De eerste gronden werden gebruikt als drassige weiden, de andere als akkers. Tussen beide in liep de grote verbindingsbahn tussen Doornik en Gent

¹ Inventaris Bouwkundige Erfgoed: erfgoedobjecten ID 121247

(thans de Nestor de Thiërestraat die overgaat in de Gentstraat). Het leidt geen twijfel dat de gebieden rond Eine een voorname rol gespeeld hebben in het verloop van de Slag bij Oudenaarde rond 1708.²

Figuur 18: Overzicht van de troepenbewegingen (met de geallieerden in het blauw en franse-troepen in het rood)³

Figuur 19: Plan de la bataille proche d'Oudenaarde, bij Oudenaarden, voorgevallen den 11 july 1708⁴

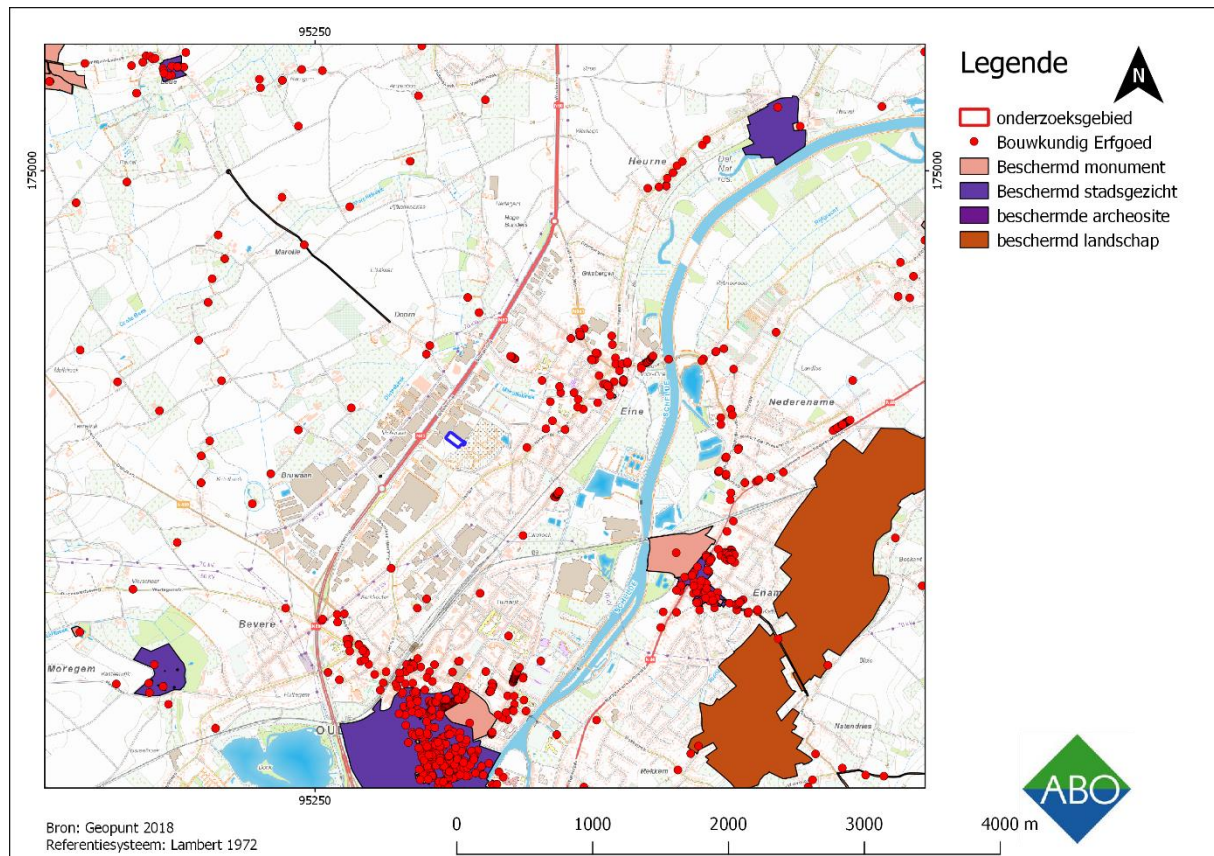
² Inventaris Bouwkundige Erfgoed: erfgoedobjecten 121250

³ <http://www.rafvanderdonckt.be/oudenaarde11071708.htm>

⁴ <http://www.rafvanderdonckt.be/oudenaarde11071708.htm>

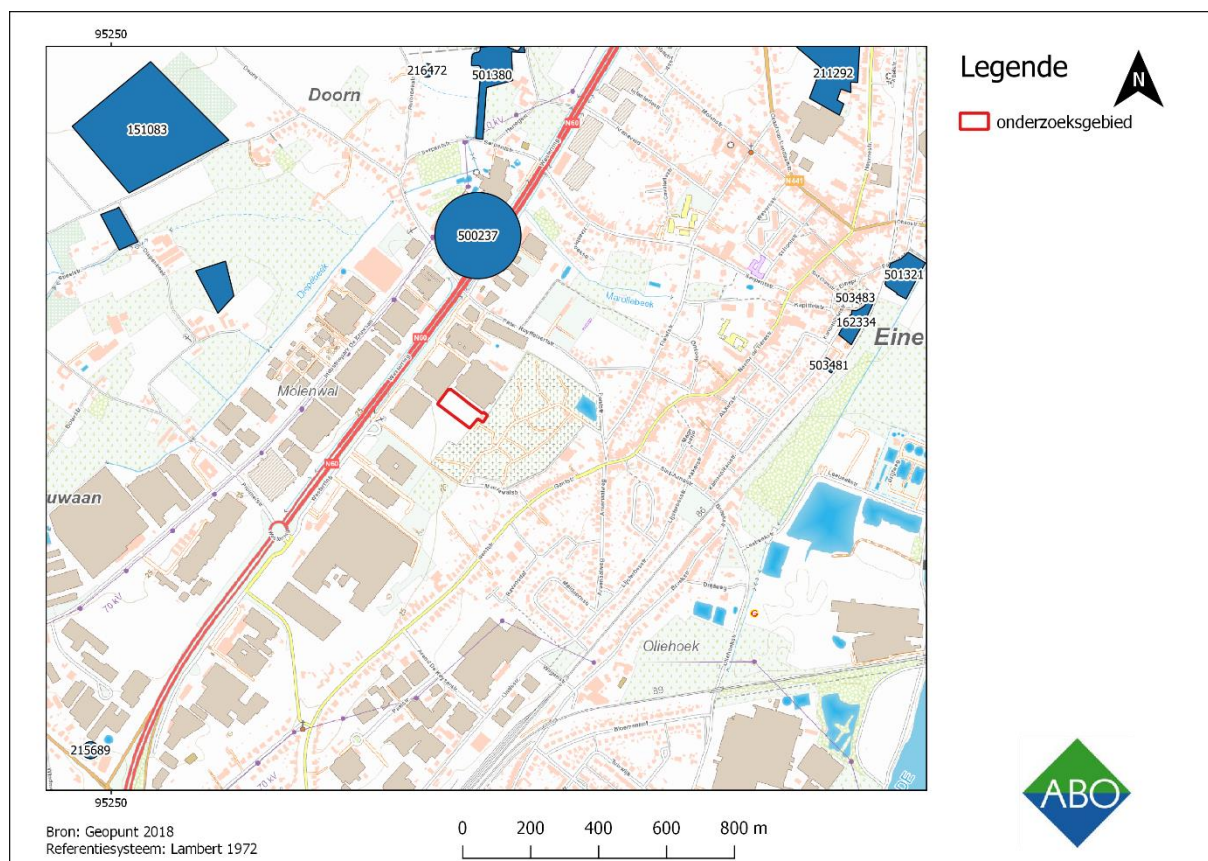
4.2 INVENTARISSEN ONROEREND ERFGOED

Ter volledigheid worden de beschermde stadsgezichten en monumenten, het bouwkundig erfgoed, beschermde archeologische sites en landschappen in de omgeving van het onderzoeksgebied weergegeven. Deze zijn gezien hun afstand tot het plangebied (minstens een halve kilometer) weinig relevant.

Figuur 20: Weergave van de locaties met gekende waarden uit de Inventaris Onroerend Erfgoed

4.3 CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS (CAI)

Figuur 21: Overzicht met de locaties van de CAI meldingen binnen een straal van ongeveer 1km (CAI meldingen december 2017)

ID	Afstand	Omschrijving	Datering
151083	1km	kogels	NT
500237	0,5km	Grondsporen en vondsten	ROM
501380	1km	Alleenstaande hoeve	NT
211292	1,5km	Losse vondst	NEO (?), MET, NT
		Grondsporen	NEO (?)
		Grafheuvel	BRONS
		Grondsporen	20 ^e eeuw
501321	1,5km	Motte, gracht en gebouw	LME
503483	1,5km	Kerk	VOLLE ME
162334	1,5km	Muren en vloerniveaus	NT
503481	1,5km	Losse vondst	NEO

Figuur 22: Overzichtstabel CAI binnen een straal van ongeveer 1km (met NEO: neolithicum, MET: metaaltijd, BRONS: bronstijd, ROM: Romeinse tijd, VOLLE ME: volle middeleeuwen, LME: late middeleeuwen, NT: nieuwe tijd)

Alle CAI-waarden die zich binnen een straal van ca 1km bevinden, situeren zich ten noorden van het plangebied.

- ID 151083

Tijdens een *battlefield survey* werden in 2007 door het Battlefield Trust survey team en het Ename Centrum ten noorden van het centrum van Oudenaarde 61 loden kogels teruggevonden. Deze kogels werden afgevuurd tijdens de Slag bij Oudenaarde in 1708 in het kader van de Spaanse successieoorlog.

- ID 500237

Ter hoogte van de Marollebeek in Eine werden bij de aanleg van de N60 in 1969-1970 bij controle van werken afval/beerputten uit de midden-Romeinse periode aangetroffen. Er kwam heel wat aardewerk (*terra sigillata*, Pompejaans rood, kruikwaar, grijs reducerend gebakken) aan het licht. Verder vond men er ook bouw materiaal (zoals dakpannen en kiezelzandsteen) dat vermoedelijk afkomstig is van een Romeinse villa (Rogge 2003).

- ID 501380

Het Goed ten Craenevelde is een vierkantshoeve die teruggaat tot de nieuwe tijd. De naam van de hoeve verwijst naar de vroegere heerlijkheid Craeneveld.

- ID 211292

Naar aanleiding van de aanleg van een nieuwe verkaveling aan de Heurnestraat werd in 2015 door De Logi en Hoorne een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd. Hierbij werden vondsten en sporen uit diverse periodes aangetroffen. Men trof verschillende losse vondsten zoals afslagen, schrabbers, een fragment van een gepolijste bijl, een fragment in mijnvuursteen en een bladvormige pijlpunt uit het neolithicum aan. Uit deze periode werden ook paalsporen, greppels en kuilen aan het licht gebracht. Allen toonden zich in het vlak als sterk uitgeloopte grijze sporen. Eén rechthoekige structuur (11x4,5m) werd gelinkt aan een gebouw met standgreppel. Zowel de sporen als de vondsten zouden mogelijk ook iets jonger kunnen zijn. Voorts werd ook niet nader gedateerd handgevormd aardewerk (losse vondst) en een grafheuvel uit de bronstijd blootgelegd. Loden kogels uit 1708 (Slag bij Oudenaarde) vertegenwoordigen de nieuwe tijd en greppels, kuilen, ploegsporen en een drainagebuis zijn de getuigen van de nieuwste tijd.

- ID 501321

Eind de jaren '70 werden door Dirk Callebaut delen van de burcht van de Heren van Eine opgegraven. De kerk en het kerkhof zijn overblijfselen van het neerhof, de structuur van de 8-vormige gracht is enkel nog zichtbaar in de rondvormige aanleg van het kerkhof. Er werd een gracht uit de late middeleeuwen aangesneden. Voorts werd een rechthoekige gebouwplattegrond met funderingen uit Doornikse kalksteen of baksteen aangetroffen. Het er aan gelinkte aardewerk kon in de 14^e eeuw geplaatst worden.

- ID 503483

Bij werken aan de verwarming in de kerk eind jaren '70 op het Eineplein stootte men op overblijfselen van de Romaanse (vol-middeleeuwse) voorganger (fresco's in de crypte) er van.

- ID 162334

Net ten zuiden van de kerk waarvan sprake in ID503483 werd op het Eineplein een concentratie van slecht bewaarde muren en vloerniveaus uit de nieuwe tijd aangetroffen (Vander Ginst en Smeets, 2012).

- ID 503481

Eind de jaren '80 werd op een perceel aan de Kannunikenstraat te Eine per toeval een gepolijste vuurstenen bijl uit het neolithicum gevonden (Pieters 1990).

Niet op bovenstaande CAI-kaart maar wel heel belangrijk is het voorkomen van het plangebied binnen CAI158402, beter gekend als de Slag bij Oudenaarde van 1708. De afbakening van de zone werd opgemaakt door het Agentschap Ruimte en Erfgoed en maakt deel uit van een studieopdracht naar de archeologische evaluatie en waardering in functie van de opmaak van een beschermingsdossier.

Samenvattend kan gezegd worden dat ten noorden van het plangebied archeologisch erfgoed uit het neolithicum, bronstijd, Romeinse periode, volle middeleeuwen, nieuwe tijd (met bijzondere nadruk op het begin van de 18^e eeuw in het kader van de Slag bij Oudenaarde) en de nieuwste tijd voorkomt. Het voorkomen van gelijkaardige sporen of vondsten binnen het plangebied kan niet voorspeld, noch uitgesloten worden. In hoofdstuk 5 wordt de link van deze CAI-waarden met de landschappelijke ligging verder bestudeerd.

4.4 RECENT ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

Hieronder worden enkele archeologienota's uit de omgeving opgenomen:

- Ter hoogte van de Omloop in Eine (ID1763) (een halve kilometer ten oosten van het plangebied) werd begin 2017 een archeologienota opgemaakt in het kader van een verkavelingsvergunning. Het plangebied werd ondanks het bestaande archeologische potentieel vrijgegeven omwille van de kleine onverstoorde oppervlakte.
- Ter hoogte van de graaf van Landaststraat (ID 1970) (eveneens een halve kilometer ten noordoosten van het plangebied) werd in het kader van een archeologienota een metaaldetectie- en proefsleuvenonderzoek geadviseerd in uitgesteld traject.
- Ook ter hoogte van industriepark De Bruwaan (ID2028) (een kilometer ten zuidwesten van het onderzoeksgebied) werd in het kader van een archeologienota een metaaldetectie- en proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Bij de vondsten resulterende uit de metaaldetectie werden heel wat vondsten die veelal niets te maken hebben met de slag van Oudenaarde aangetroffen. Deze kwamen er terecht door bemesting, toevallig verlies of andere mechanismen (Foard et al 2012). Uitzonderingen hierop zijn enkele musketkogels, een bolletje van een zwaardpommel of belletje van paardentuig en koperen beslag mogelijk van een wapenuitrusting. Allen kunnen wel in verband worden gebracht met de Slag bij Oudenaarde. Verder werden ook kogels uit WOI aangetroffen. Bij het proefsleuvenonderzoek werden slechts 12 sporen aangetroffen: een oude buurtweg, een recente greppel, drainagegreppels, recente paalsporen, een inslagkuil uit WOI en een kuil die niet nader gedateerd kon worden. Er werd geen vervolgonderzoek geadviseerd.

4.5 CARTOGRAFISCHE BRONNEN

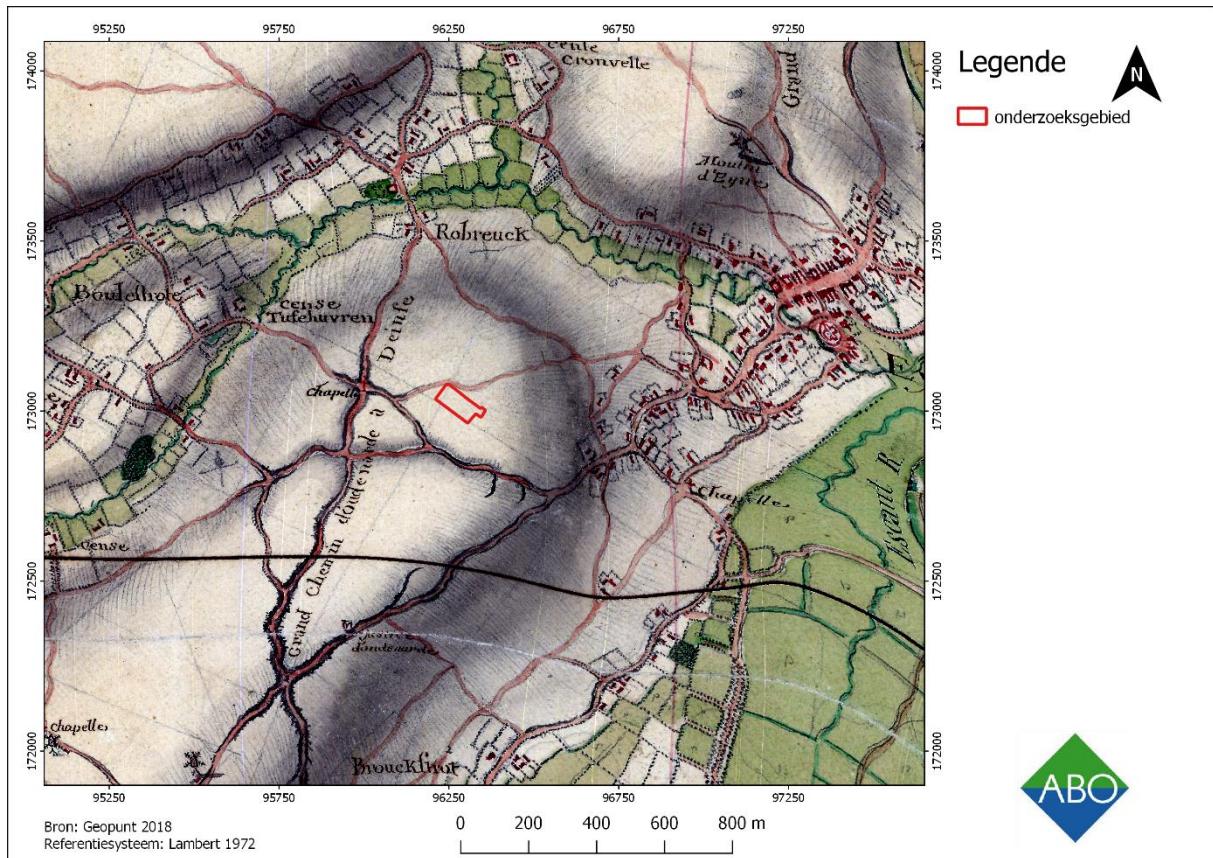
4.5.1 FRICKXKAART (1712)

Het studiegebied is gelegen ten zuidwesten van de stad Oudenaarde. Hieruit blijkt een grote onnauwkeurigheid. Deze kaart zal dan ook niet verder besproken worden wegens de lage relevantie.

4.5.2 VILLARETKAART (1745-1748)

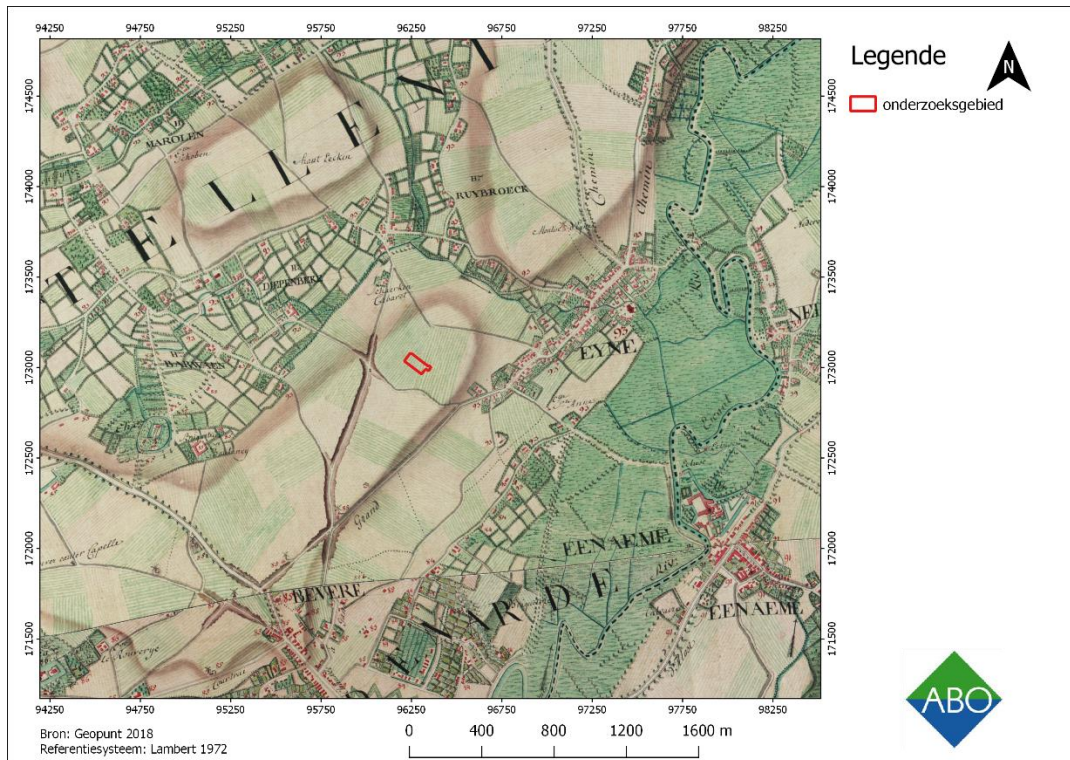
Op de Villaretk kaart bevindt het onderzoeksgebied zich ten oosten van de 'Grand chemin d'Oudenarde à Deinse'. In het oosten valt de brede en groene Scheldevallei op. Ten noordoosten wordt de dorpskern van Eine weergegeven. Ter hoogte van het plangebied komt nog geen bebouwing voor.

Figuur 23: Omgeving van het studiegebied op de Villaretk kaart

4.5.3 FERRARISKAART (1771- 1778)

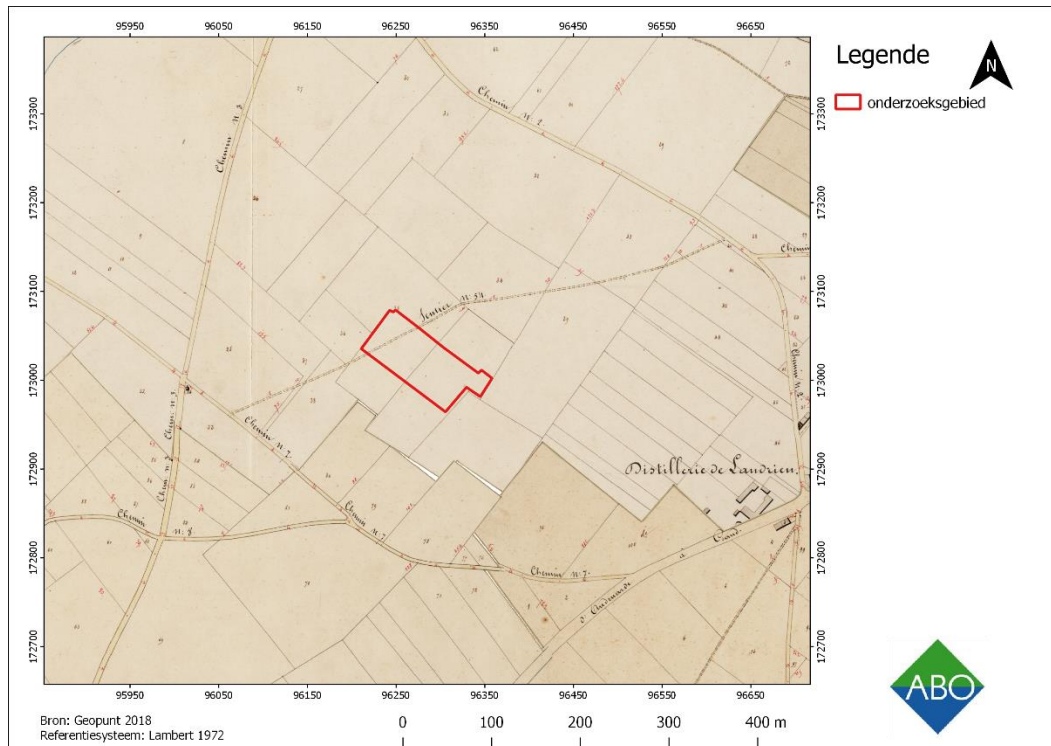
Op de uitgezoomde Ferrariskaart is te zien dat het plangebied zich enkele eeuwen geleden op een hoger (en droger) gelegen zone met grote percelen van akkers, weiden en velden bevond. Quasi volledig rondom deze landtong komt bebouwing (Eenaeme, Eyne, Bevere in het oosten; Diepenbeke, Barwaen, Keetelhoek, Ruybroeck in het westen) voor. Ten oosten van het plangebied wordt de grote weg tussen Oudenaarde en Gent afgebeeld. Het onderzoeksgebied bevindt zich met andere woorden tussen 2 belangrijke wegen (die naar Deinze in het westen en die naar Gent in het oosten).

Figuur 24: Omgeving van het studiegebied op de Ferrariskaart (1771-1777)

4.5.4 ATLAS DER BUURTWEGEN (CA. 1841)

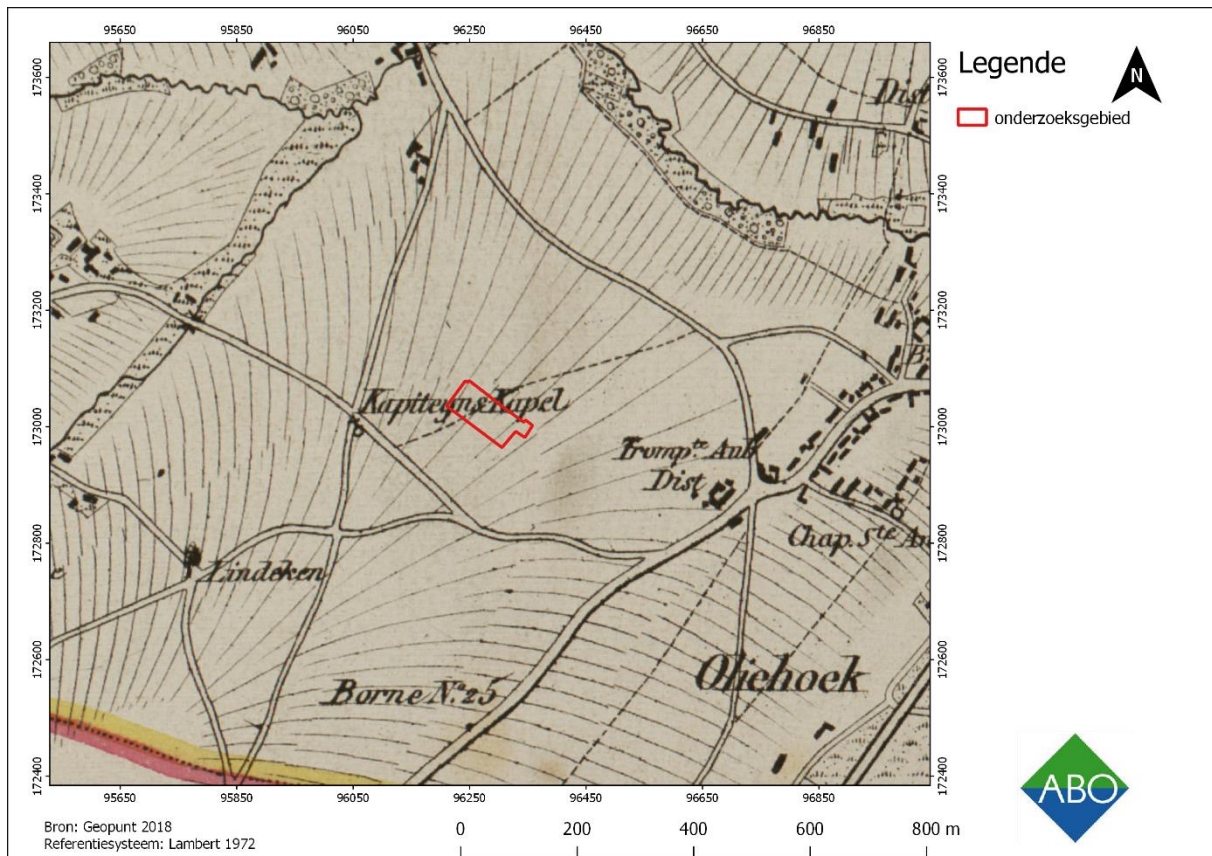
Op de Atlas der Buurtwegen zien we een opdeling van het plangebied in percelen. Ook wordt het onderzoeksgebied doorkruist door een voetweg. Ten zuidoosten van het plangebied wordt een distillerie aangegeven.

Figuur 25: Overzichtskaart - Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied

4.5.5 VANDERMAELENKAART (CA. 1846-1854)

Op de topografische Vandermaelenkaart zien we dat het hoogste punt op de landtong zich ten zuidwesten van het plangebied bevindt. Opnieuw wordt de voetweg weergegeven. Ten westen komt op de kruising van 2 wegen de Kapiteynskapel voor. Zoals op de andere kaarten bevindt zich hier evenmin bebouwing in de onmiddellijke omgeving of binnenin het plangebied.

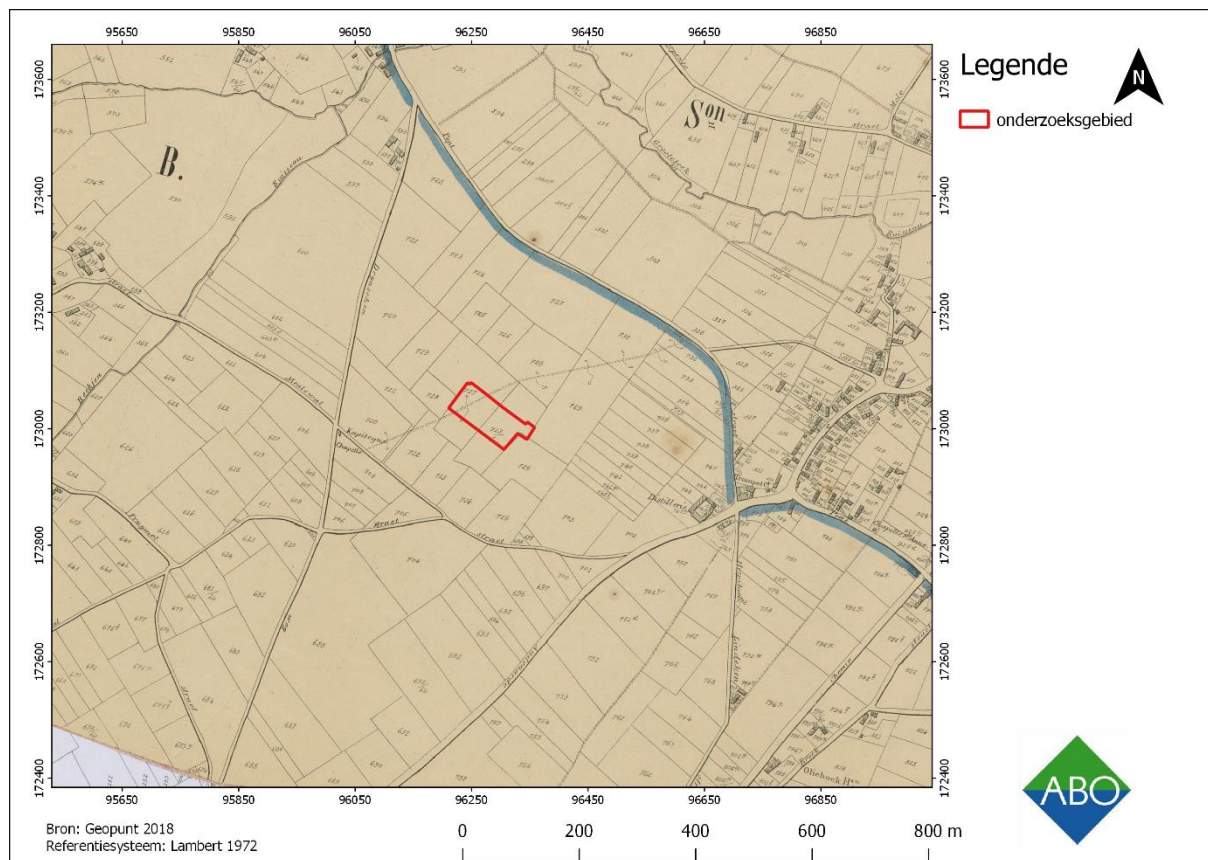

V

Figuur 26: Overzichtskaart - Vandermaelenkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied

4.5.6 POPP-KAART (CA. 1842-1879)

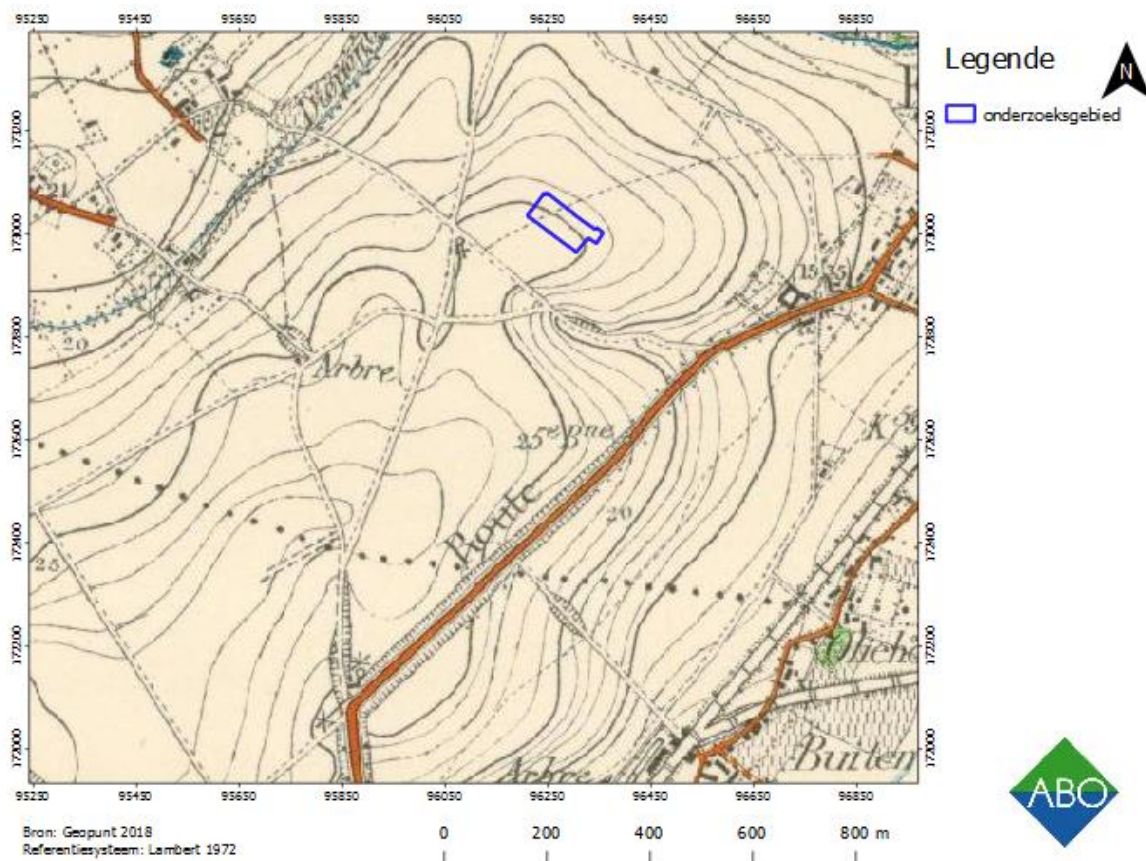
De Popp-kaart geeft exact dezelfde informatie als op de Atlas der Buurtwegen.

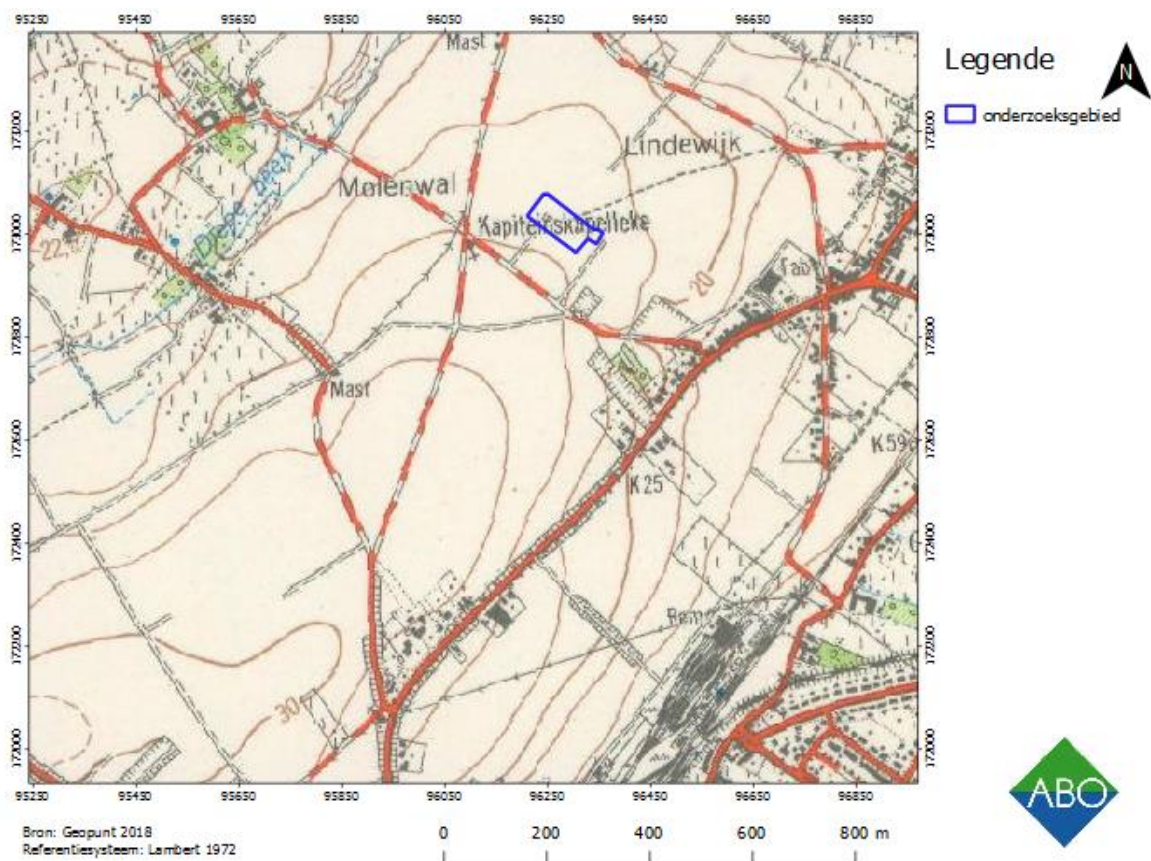
Figuur 27: Overzichtskaart - Popp-kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied

4.5.7 RECENTERE TOPOGRAFISCHE KAARTEN

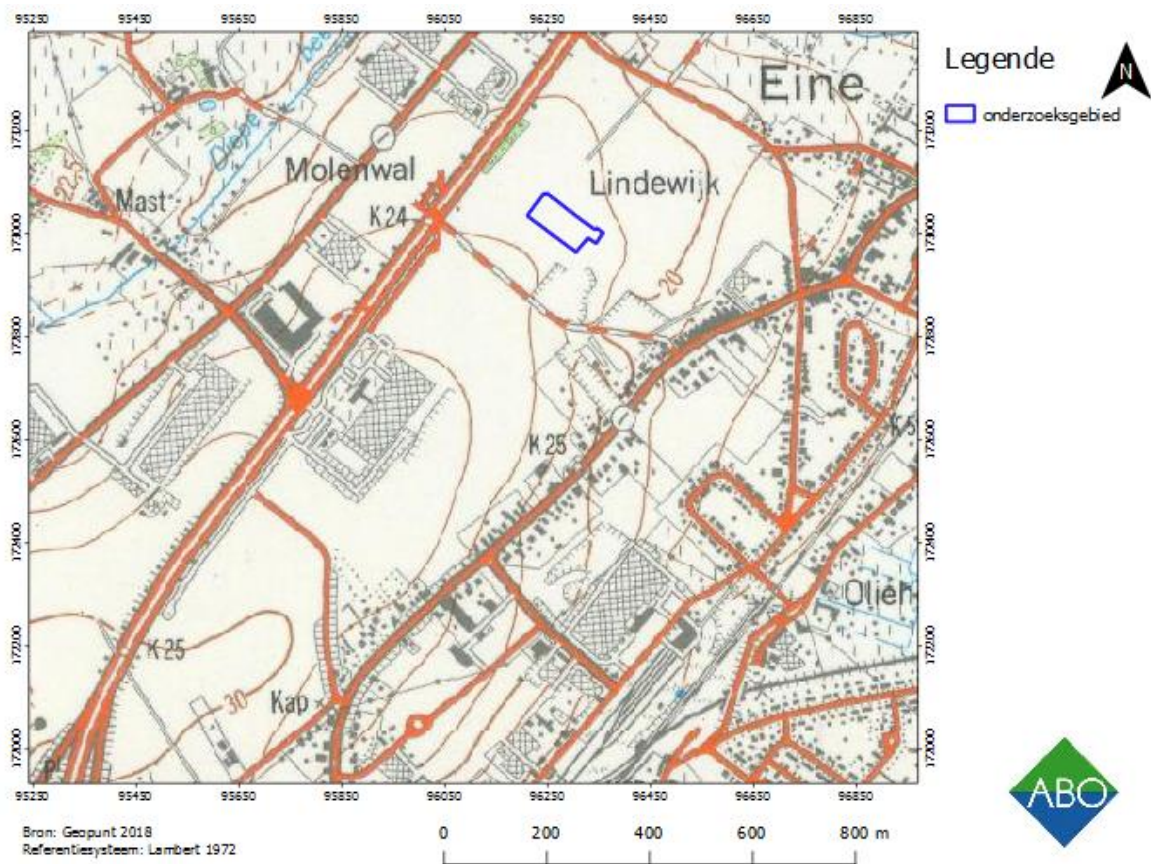
Op verschillende oude topografische kaarten (Cartesius, 2018) werd het plangebied aangeduid. Op basis van de hoogtelijnen leek het plangebied steeds tussen de 22 en 25m TAW (wat overeenkomt met de huidige TAW-waarde) te liggen. De eerste kaart (1939) heeft een te beperkte nauwkeurigheid, de tweede kaart (1969) situeert het plangebied rond +24m TAW en op de derde kaart (1981) lijkt het plangebied zich ook rond de +24m TAW te bevinden. Gezien het huidige niveau tussen de +22,8m en 23,5m TAW ligt kan afgeleid worden dat het terrein wellicht deels afgegraven is. De beperkte nauwkeurigheid van de kaarten laat echter niet toe voldoende gedetailleerde informatie omtrent de diepte van de recente verstoring mee te geven.

Figuur 28: Topografische kaart uit 1939 met indicatie van plangebied

Figuur 29: Topografische kaart uit 1969 met indicatie van plangebied

Figuur 30: Topografische kaart uit 1981 met plangebied

4.6 RECENTE LANDSCHAPSVERANDERINGEN

Het landschap ter hoogte van het plangebied is grondig veranderd sinds de jaren 1970. Op de kaart van 1971 is het plangebied en de onmiddellijke omgeving nog in gebruik voor agrarische doeleinden. Enkele decennia later is de beginnende industrialisatie al sterk zichtbaar en is de bestemming van het plangebied duidelijk gewijzigd. De ondergrond is duidelijk geroerd en/of afgegraven ter hoogte van het plangebied. Ten oosten wordt al de begraafplaats van Oudenaarde weergegeven.

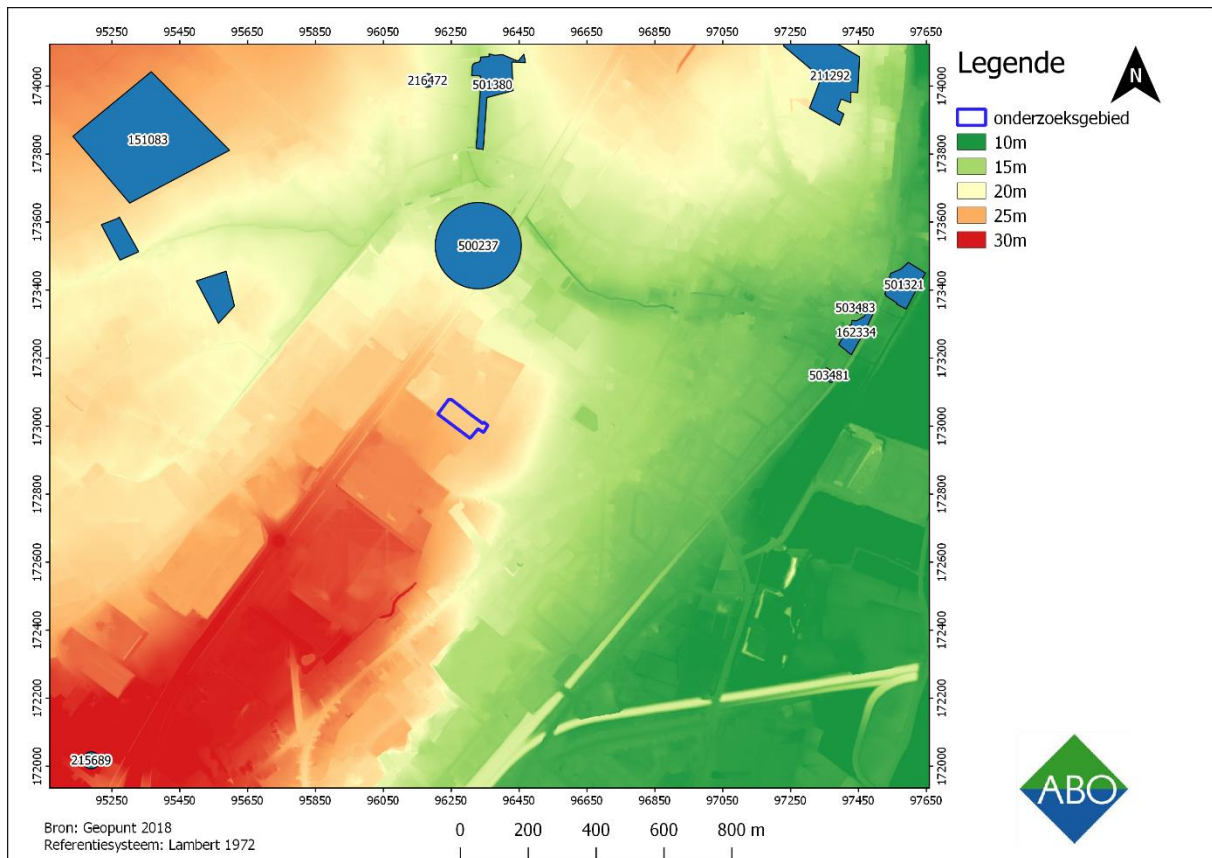
Figuur 31: Orthofoto uit 1971

Figuur 32: Orthofoto uit 1979-1990

5 BESLUIT

5.1 INTERPRETATIE EN DATERING

Figuur 33: CAI-waarden op Digitaal Hoogte Model

Er zijn in de directe omgeving sporen en vondsten uit diverse periodes aangetroffen. De sporen uit het neolithicum konden evenwel niet met zekerheid in deze periode geplaatst worden. De mogelijkheid bestaat dat ze in feite jonger zijn. Verder werd ook op 1 locatie een grafheuvel uit de bronstijd, sporen en vondsten uit de Romeinse periode, een Romaanse kerk uit de volle middeleeuwen, restanten van een opper- en neerhof uit de late middeleeuwen en structuren en vondsten uit de nieuwe en nieuwste tijd aangetroffen.

Wanneer we deze waarden op het Digitaal Hoogte Model plotten merken we dat zowel op de hogere gedeelten, de overgangen en in de vallei sporen en vondsten voorkomen. Een meerderheid bevindt zich echter op de rand van de hoger gelegen landschappelijke deelzones.

De kans op archeologische grondsporen uit de nieuwe en nieuwste tijd lijkt niet erg hoog gezien de afwezigheid van bebouwing op de cartografische bronnen. Anderzijds zijn vondsten uit deze periodes zeker niet uitgesloten gezien de cruciale rol van deze regio in de Slag bij Oudenaarde. Oudere archeologische sporen en vondsten zijn evenmin bij voorbaat uit te sluiten. De stad Oudenaarde verschijnt op het toneel sinds de volle middeleeuwen na de val van Enname.

5.2 INSCHATTING POTENTIEEL TOT KENNISVERMEERDERING

Het potentieel tot kennisvermeerdering is **gemiddeld**.

De landschappelijke analyse (hfst 3) wees uit dat het studiegebied op de rand van een vallei ligt. Deze habitat die een ecologische gradiënt in zich draagt was een preferentiële plaats voor nederzettingen tijdens de steentijd. Voorts is de ligging nabij water evenzeer interessant (Schelde in het oosten, Marollebeek in het noorden).

De bodemkundige studie geeft het voorkomen van een bodem met textuur B-horizont aan. Het voorkomen van een dergelijk bodemtype wijst op een min of meer intacte bodemopbouw. Dit biedt een gunstige situatie naar bewaring van archeologische sporen toe.

Op basis van een historische en archeologische analyse (hfst 4) werd vastgesteld dat de regio reeds bewoond werd vanaf het neolithicum. De datering van een aantal neolithische sporen en vondsten uit de omgeving kon echter niet met zekerheid vastgesteld worden. Ook in de Bronstijd, Romeinse periode, middeleeuwen en nieuwe tijd werd alleszins ook bewoning vastgesteld in de nabije omgeving. Of en vanaf welke periode er occupatie was ter hoogte van het landschap valt op basis van een bureaustudie niet te voorspellen. Verder bevindt het plangebied zich binnen de impactzone van de Slag bij Oudenaarde (1708). De kans op het voorkomen van munitie uit deze periode is dan ook zeer reëel.

Studie van cartografische bronnen en orthofoto's geeft aan dat het plangebied op de laatste decennia na niet bebouwd is geweest. Het bodemarchief werd wel met zekerheid in beperkte mate verstoord sinds de jaren '70 door in gebruikname van het terrein als bedrijfszone. De diepte van de afgraving/ophoging valt echter niet voldoende nauwkeurig af te leiden.

Op basis van uitsluitend een bureaustudie kan de eventuele aanwezigheid van een site niet uitgesloten worden. Bovenstaande argumenten in acht nemend wordt verder archeologisch vooronderzoek onder de vorm van 1) metaaldetectie en 2) landschappelijk booronderzoek eventueel aangevuld met proefsleuven naargelang de resultaten geadviseerd. Gezien het terrein nog niet in eigendom is en er nog een watertank dient gesloopt te worden voor de aanvang van het onderzoek zal dit laatste in uitgesteld traject uitgevoerd worden.

5.3 SAMENVATTING

Deze archeologienota werd opgesteld door ABO nv naar aanleiding van de sloop van een watertank en de bouw van verschillende structuren ter hoogte van een bedrijfsterrein. Het doel van dit onderzoek was drieledig. Ten eerste werd op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Ten tweede werd nagegaan hoe goed deze archeologische resten zijn bewaard en in hoeverre ze zijn bedreigd door de geplande bouwwerken. Ten derde werd nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is.

- 1) Op basis van het archeologisch, cartografisch en landschappelijke onderzoek (hfst. 3 en 4) worden er archeologische sporen en/of vondsten verwacht vanaf het neolithicum tot de nieuwste tijd. De landschappelijke ligging en bodemkundige gegevens wijzen voornamelijk op de mogelijke aanwezigheid van grondsporen (met eventueel bijhorende vondsten) en munitie uit de nieuwe tijd (Slag bij Oudenaarde) of nieuwste tijd.
- 2) Op basis van uitgebreid archeologisch onderzoek in de directe omgeving (hfst. 4) wordt verwacht dat het archeologisch bodemarchief deels bewaard (want niet bebouwd geweest in de laatste eeuwen) en deels verstoord (mogelijke bodemingrepen met ongekende diepte sinds de jaren '70) is. De geplande bodemingrepen - die veelal tot op of onder het archeologisch vlak gaan - zouden het al dan niet intacte bodemarchief hoe dan ook verstoren.
- 3) Het potentieel tot kennisvermeerdering is gemiddeld. Het studiegebied is gelegen in een regio die sinds het neolithicum mogelijk werd bezocht en/of bewoond (hfst. 3 en 4). Ook sporen en/of vondsten uit jongere periodes kunnen niet worden uitgesloten. Het ruimtelijk kader om eventuele sporen te kunnen interpreteren en evalueren is voldoende groot. Archeologisch onderzoek ter hoogte van het studiegebied kan een belangrijke bijdrage leveren aan de archeologische kennis van de landschapsinrichting in de regio van Oudenaarde door de eeuwen heen.

Op basis van bovenstaande argumenten wordt verder archeologisch vooronderzoek onder de vorm van metaaldetectie en landschappelijk booronderzoek (eventueel gevolgd door proefsleuvenonderzoek indien de resultaten daar aanleiding toe geven) geadviseerd. In het programma van maatregelen worden deze onderzoeksmethodes verder toegelicht.

6 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	Director		12 april 2018
Toon Moeskops	Business Unit Manager		12 april 2018
Anouk Van der Kelen	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		12 april 2018

7 BIBLIOGRAFIE

Centrale Archeologische Inventaris: CAI 2017

De Geyter, 1999. Toelichting bij de geologische kaart van België. Vlaams Gewest. Kaartblad 30 Geraardsbergen Brussel.

Dierckx, L. 2017. Archeologienota Oudenaarde Industriepark de Bruwaan. ABO Archeologische Rapporten 285. Aartselaar.

Geopunt Vlaanderen 2018

Foard G., Partida T., van Deburie J., De Vriendt B., Urmel L en Derde W. 2012. Een archeologische evaluatie en waardering van het slagveld van Oudenaarde 1708 (Oudenaarde, Provincie Oost-Vlaanderen). Ename Expertisecentrum voor Erfgoedontsluiting.

Inventaris Onroerend Erfgoed: erfgoedobjecten ID 121247 en 121250 (geraadpleegd op 7 april 2018)

Van Ranst E & Sys C., 2000, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaarten van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Laboratorium voor bodemkunde, Universiteit Gent, Gent.

<http://www.rafvanderdonckt.be>